

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Jane Tõnisson

UUS MEEDIA EMAKEELEÕPETUSES: ÕPETAJATE
ETTEVALMISTUSE JA ÕPPEKOMPLEKTIDE ANALÜÜS

Magistritöö

Juhendaja dotsent Kersti Lepajõe

TARTU 2014

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised lähtekohad	6
1.1. Mõisted <i>uus meedia</i> ja <i>uue meedia kirjaoskus</i>	6
1.2. Multimodaalsus kui uue meedia teksti eripära	10
1.3. Õppimine ja õpetamine 21. sajandil... ..	13
1.4. Uue meedia õpetamise olulisus ja vajalikkus.....	18
1.5. Meediaõpetus Euroopas.....	20
1.6. Meedia ja uus meedia Eesti riiklikus õppekavas.....	26
2. Empiiriline osa.....	28
2.1. Eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolitus ja täiendkoolitused 2013/2014. õppeaastal	29
2.2. Õppekomplektide analüüs.....	34
2.2.1. „Sõnadest tekstini: eesti keele õpik 7. klassile” ja töövihik	35
2.2.2. „Peegel 1: 7. klassi eesti keele õpik” ja töövihik	40
2.2.3. „Lausetest tekstini: eesti keele õpik 8. klassile” ja töövihik.....	43
2.2.4. „Peegel 2: 8. klassi eesti keele õpik” ja töövihik	46
2.2.5. „Mõttest tekstini: eesti keele õpik 9. klassile” ja töövihik	51
2.2.6. „Peegel 3: 9. klassi eesti keele õpik” ja töövihik	54
2.3. Kokkuvõtte õppekomplektidest.....	59
2.4. Järeldused ja soovitused.....	62
3. Õppematerjal uuest meediast põhikooli III kooliastme emakeeleõpetuses.....	65
3.1. Tööleht „YouTube“	66
3.2. Tööleht „Facebook“	69
3.3. Tööleht „Tsitaat- ja võõrsõna“	72
3.4. Tööleht „Blogi“	77
Kokkuvõtte	82
Kirjandus	85
New media in mother tongue teaching program: the analysis of teacher training	

and textbooks. Summary	88
Lisa 1. Tööleht „YouTube“	91
Lisa 2. Tööleht „Facebook“	93
Lisa 3. Tööleht „Tsitaat- ja võõrsõna“	97
Lisa 4. Tööleht „Blogi“	102

Sissejuhatus

Tänapäeva infotehnoloogia areng ja muutuv meediamaastik avaldavad mõju ka õppetööle. Kui õpilased elavad suure osa koolivälisest elust uues meedias ja selle tekstides, tuleb koolilgi ajaga kaasas käia ning tundides uue meedia tekste käsitleda. Uue meedia mittelineaarsete tekstide lugemine ja nendest arusaamine nõuab erinevate oskuste ja tajude rakendamist, seepärast on vajalik emakeeleõpetuses uue meedia multimodaalseid tekste käsitleda, et õpilased võtaksid koolivälisesse maailma tunnis omandatud teadmised ja kasutaksid neid.

Käesolev magistritöö käsitleb uut meediat eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituses ja täiendkoolitustes ning III põhikooliastme emakeele õppekomplektides. Magistritöö eesmärgiks on analüüsida, kas õpetajatel on ettevalmistust õpetada õppekavas sätestatud uue meedia teadmisi, ning anda ülevaade uue meedia käsitlest III põhikooliastme õppekomplektides. Magistritööga leitakse vastused järgmistele küsimustele:

- 1) Missugune on emakeeleõpetajate ettevalmistus uue meedia õpetamiseks?
- 2) Kuidas rakendatakse uut meediat õppekomplektides?
- 3) Missuguseid uue meedia tekste õppekomplektides käsitletakse?
- 4) Missuguseid oskusi uue meedia ülesannetega arendatakse?

Magistritöö autor analüüsib Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolitusi, Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli täiendkoolitusi ja Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi koolitusi ning Priit Ratasepa, Reet Bobõlski ja Helin Puksandi 7.–9. klassi emakeele õppekomplekte. Õpetaja- ja täiendkoolituste analüüs lähtub ülikoolide õppeinfosüsteemides ja kodulehtedel olevatest ainekirjeldustest (vaatluse all on õppeaasta 2013/2014), millele magistritöö autor lisab oma arutelu.

Valimisse kuuluvate III põhikooliastme õppekomplektide uue meedia sisu analüüsitakse neljast aspektist lähtuvalt:

- 1) uus meedia kui õpiobjekt;
- 2) uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks;
- 3) uus meedia kui erinevate tekstide allikas;
- 4) uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja.

Magistritöö teoreetiline osa koosneb kuuest alapeatükist. Esimeses defineeritakse mõisted *uus meedia* (*new media*) ja *uue meedia kirjaoskus* (*new media literacy*), teises avatakse multimodaalse uue meedia teksti olemus, kuna **multimodaalsus** on uue meedia teksti põhitunnuseks. Kolmandas alapeatükis kajastatakse 21. sajandile iseloomulike ja vajalike pädevuste arendamist, mis tingib õpetamise ja õppimise muutuse vajalikkuse. Neljas alapeatükk on koostatud erinevate uuringute põhjal, milles vaadeldakse noorte interneti ehk uue meedia tarbimist, õpilaste ja õpetajate erinevat tekstimaastikku, mille kaudu põhjendatakse uue meedia õpetamise olulisus ning käsitletakse üht probleemi, mis takistab uue meedia õpetamist koolis. Viidendana antakse ülevaade meediaõpetuse olukorrast Euroopas, kuna uue meedia õpetamine on selgelt seotud meediaõpetusega üldiselt. Viimases alapeatükis käsitletakse Eesti riiklikus õppekavas olevat meediaõpetuse sisu, selle kõrval täpsemalt uue meedia sisu, mis põhjendab uue meedia õpetamise vajalikkust Eesti koolis.

Magistritöö empiiriline osa koosneb kahest suurest peatükist. Esimeses analüüsitakse eesti keele ja kirjanduse õpetaja- ja täiendkoolituse ning õppekomplekte, tehakse järeldusi ning antakse soovitusi. Eraldiseisva peatükina, mis sisuliselt kuulub empiirilisse osasse, on õppematerjal uue meedia õpetamiseks emakeeleõpetuse raames III põhikooliastmes. Õppematerjal koosneb neljast mahukast töölehest, mis on koostatud põhimõttel, et need arendaksid uue meedia kirjaoskust tervikuna. Töölehed on magistritöös kahes eksemplaris: töö sisulises peatükis selgitab magistritöö autor töölehtede ülesannete juures, kuidas õppetööd läbi viia, selgitusteta töölehed on magistritöö lõpus lisadena esitatud.

1. Teoreetilised lähtekohad

1.1. Mõisted *uus meedia* ja *uue meedia kirjaoskus*

Mõiste *uus meedia* koosneb kahest osast: *uus* ja *meedia*. Sõna *uus* viitab mitmetele muutustele meediamaastikul ning selletõttu on terminit raske lõplikult defineerida, kuna uus muutub pidevalt. Sõna *meedia* tähendab kanalit, mille kaudu kommunikatsioon toimub. Mõiste tervikuna näitab, et inimesed kasutavad suhtluseks traditsioonilise meedia asemel midagi uut, kuid silmas tuleb pidada ka asjaolu, et sageli on uus meedia ümbertöödeldud versioon traditsioonilisest meediast.

Kuigi terminit on keeruline defineerida, saab sellest hoolimata määratleda kindlad jooned, mis eristavad uut meediat traditsioonilisest. Uue meedia ja digitaalse tehnoloogia teoreetik Lev Manovich esitab viis uue meedia printsiipi. Esiteks on uus meedia **numbriline esitus** (*numerical representation*): kõiki uue meedia tekste saab kirjeldada matemaatiliste algoritmide kaudu. Sellest tulenevalt on uue ja vana meedia põhierinevuseks see, et uus meedia on programmeeritav. Teiseks tunnuseks on **modulaarsus** (*modularity*) ehk pildid, tekst, helid tekitavad üheskoos multimodaalse uue meedia objekti, kuid neid saab ka iseseisvalt kasutada ja muuta. Internet on modulaarne, kuna koosneb iseseisvatest lehekülgedest, mis omakorda on moodustatud iseseisvatest elementidest. Kolmandaks printsiibiks on **automatiseerumine** (*automation*) ehk kasutajad saavad olemasolevaid uue meedia tekste ise luua, kasutades algoritme või näidiseid. Neljas märksõna on muutlikkus, **varieerivus** (*variability*). See tähendab Manovichi arvates seda, et uue meedia tekst ei ole kunagi valmis, vaid see on midagi, mis esineb erinevatest versioonides. Viimaseks tunnuseks on **transkodeerimine** (*transcoding*), mis viitab sellele, et uue meedia teksti saab ühest meediavormist teise panna, näiteks teksti heliks muuta. (Manovich 2001: 49–65)

Lisaks Manovich'i viiele printsiibile peab uue meedia defineerimisel silmas pidama veel olulisi terminiga seotuid märksõnu. Nendeks on **digitaalsus**, **interaktiivsus**, **hüpertextuaalsus**, **virtuaalsus**, **võrgustik** ja **simuleeritus** ehk kunstlikult loodud maailm, mis on ligilähedane reaalsusele (Lister, M. jt 2009). Interaktiivsus on suurim uuendus meediatarbimises, mille uus meedia on endaga kaasa toonud. Kui traditsioonilises meedias tarbitakse infot passiivselt, hakkab inimene interaktiivsuse tõttu uue meedia tekste endaga rohkem siduma, eelkõige on tal võimalus sekkuda uue meedia tekstidesse, neid muuta. Uue meedia puhul on inimene aktiivne kasutaja, mitte passiivne tekstide tarbija. Tänu interaktiivsusele hakkab kasutaja meediaobjektiga suhtlema. (Lister, M. jt 2009; Manovich 2001: 66)

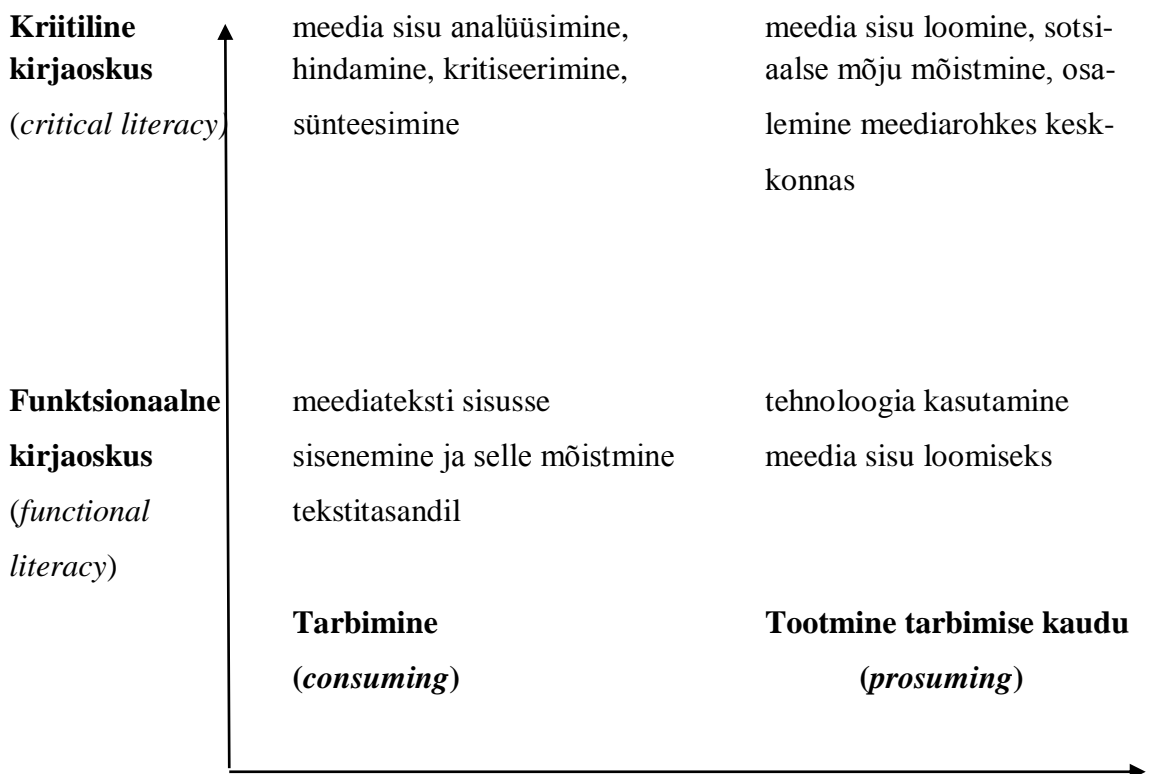
Mõiste *uus meedia* viitab arvutile, infotehnoloogilistele vahenditele, suurele muutusele meedia esitamises, levitamises ja kasutamises. Enamik uurijatest rõhutab termini puhul tehnoloogilisi tunnuseid: digitaalsus, hüpertextuaalsus, virtuaalsus, multimodaalsus, interaktiivsus, varieerivus jne. Samas on ka uurijaid, kes uue meedia defineerimisel keskenduvad tehniliste märksõnade kõrval sotsiaal-kultuurilistele märksõnadele, rõhutades nelja olulisemat:

- 1) igal meediumil on unikaalne, talle omane keel;
- 2) meediatekstitid, sõnumid on konstrueeritud;
- 3) meedia võib varjata hinnangut ja ideoloogiat;
- 4) meedia on erinevate eesmärkide teenistuses.

21. sajandil tuleks rõhuda uue meedia puhul pigem sotsiaal-kultuurilistele tunnustele ning jätta tagaplaanile tehnoloogia. (Lin jt 2013: 160)

Mõistega *uus meedia* kaasneb **uue meedia kirjaoskus** (*new media literacy*), mida enamik uurijaid peab infooskuste, tavakirjaoskuse ja sotsiaalsete oskuste kombinatsiooniks. Lin jt esitavad Cheni raamistiku, mis avab uue meedia kirjaoskuse sisu skaalal tarbimine (*consuming*) – meedia tootmine tarbimise kaudu (*prosuming*) ning funktsionaalne kirjaoskus (*functional literacy*) – kriitiline kirjaoskus (*critical literacy*) (vt Joonis 1). Kirjaoskuse tarbimise all mõeldakse võimekust siseneda

meediateksti ja kasutada meediat erinevatel tasanditel. Skaala teises otsas olev väärtus *meedia tootmine tarbimise kaudu* tähendab võimekust toota meedia sisu ehk tarbimise aspekti tuleb lõimida ja sellest lähtuda, kui meediaüksuseid toota. Joonise vertikaalses osas olev funktsionaalne kirjaoskus viitab individuaalselt loodud tekstidele ja meediavahendite kasutusele, kriitiline kirjaoskus tähendab võimet analüüsida, hinnata ja kritiseerida meediat. (Lin jt 2013: 162)

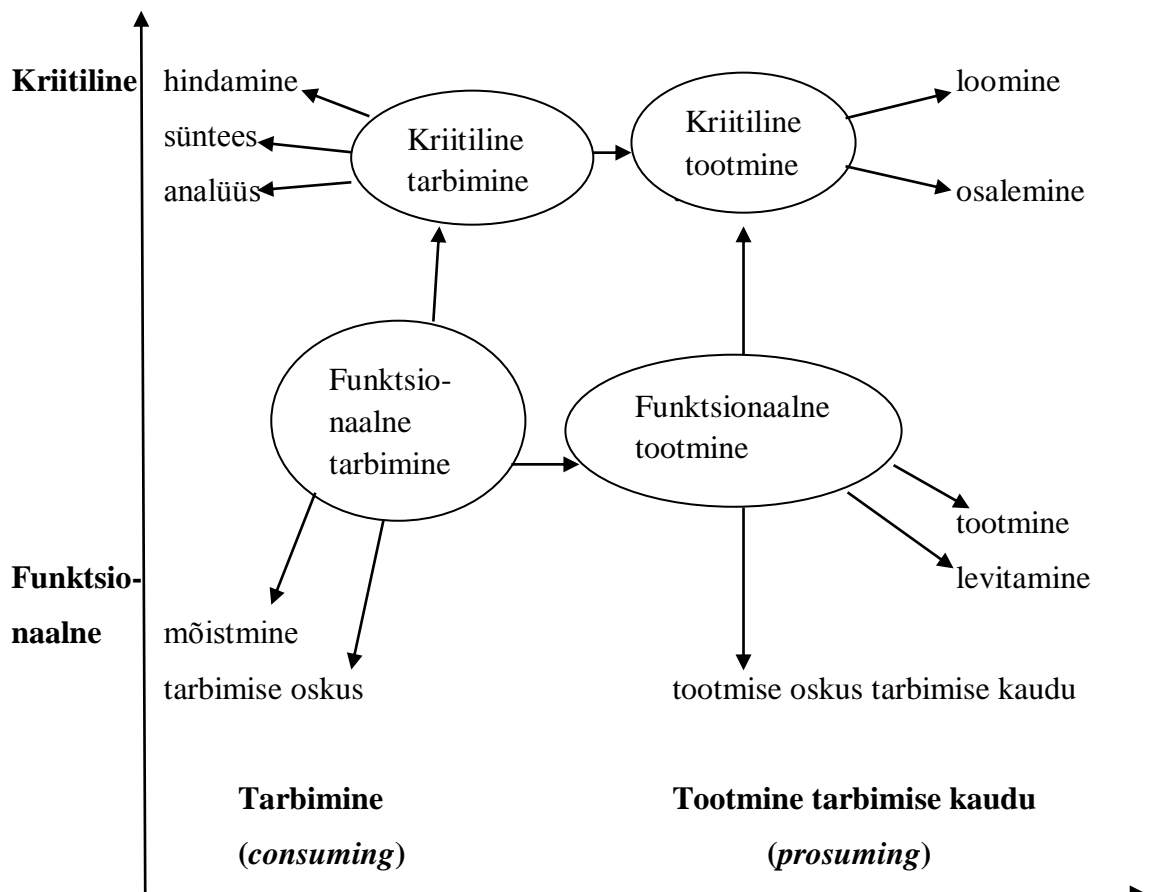

Joonis 1. Uue meedia kirjaoskuse raamistik. (Lin jt 2013: 162)

Joonise põhjal (joonis 1) on Lin jt välja toonud neli uue meedia kirjaoskuse tüüpi: funktsionaalne tarbimine (*functional consuming*), kriitiline tarbimine (*critical consuming*), funktsionaalne tootmine (*functional prosuming*) ja kriitiline tootmine (*critical prosuming*). Funktsionaalne tarbimine eeldab indiviidi oskusi siseneda meediasse ja tekstist aru saada. Kriitiline tarbimine hõlmab meedia sisu tõlgendamist, lähtudes sotsiaalsest, poliitilisest ja kultuurilisest kontekstist. Funktsionaalne tootmine tähendab osalemist meedia sisu loomises, kriitiline tootmine aga rõhutab indiviidi

meediatõlgendust sellel ajal, kui ta tootmise tegevuses osaleb. Just viimase oskuse arendamist peavad uurijad 21. sajandil oluliseks rõhutada. Kuna neli erinevat uue meedia kirjaoskuse tüüpi on artiklis eristatud, konstrueerivad autorid täpsema raamistiku uue meedia kirjaoskusest (vt Joonis 2). (Lin jt 2013: 162–163)

Joonis 2. Täiendatud uue meedia kirjaoskuse raamistik. (Lin jt 2013: 163)

Täiendatud raamistik näitab, et neljale uue meedia kirjaoskuse tüübile saab eristada lisaks kümme täpsemat näitajat (joonisel 2 nooltega näidatud). Tarbimise oskus viitab mitmetele tehnilistele oskustele, mida läheb meedia tarbimiseks vaja, näiteks otsingumootori kasutamine. Mõistmine tähendab oskust taibata meediateksti sisu tähendust sõnalisel tasandil. Analüüs viitab oskusele jaotada meediatekst osadeks. Nimetatud näitaja puhul räägitakse semiootilisest tekstianalüüsist, mis hõlmab keelt,

žanre, multimodaalseid koode. Sünteesi käigus tuleb meediateksti sisu siduda oma vaatepunktidega ning meediatekst uuesti kokku panna. Hindamise käigus esitatakse küsimusi, kritiseeritakse, kaheldakse meediasõnumi usutavuses. Oskus toota tarbimise kaudu (*prosuming*) viitab hulgale tehnoloogilistele oskustele, mis indiviidil olemas peavad olema, et luua meedia sisu. Levitamise näitaja viitab oskusele jagada loodud meediateksti, jagada seda teistega. Tootmine hõlmab oskusi osaliselt või täielikult jäljendada või siduda omavahel meedia sisu, näiteks video tootmine, kasutades pilte ja heli. Osalemine kui üks uue meedia kirjaoskuse näitaja nõuab tarbijalt suurt kriitikameelt. Eelkõige viitab nimetatud märksõna oskusele osaleda interaktiivselt ja kriitiliselt uue meedia keskkonnas, mis peegeldab asjaolu, et osalemise puhul on fookuses sotsiaalne ühendus ja hinnatakse iga inimese panust. Loomine viitab võimekusele luua meedia sisu, olles samal ajal kriitilisel seisukohal varjatud sotsio-kultuuriliste hinnangute ja ideoloogiliste teemade osas. (Lin jt 2013: 164–166)

1.2. Multimodaalsus kui uue meedia teksti eripära

Uus meedia toob kaasa mitmeid muutusi, millega lugejad harjuma peavad. Esiteks on uue meedia keskkonnas koos väga suur hulk tekste, milles orienteeruda. Teiseks nõuab uue meedia tekst lugejalt mitmesuguseid oskusi, kuna tekst ei ole enam nii ühekülgne kui traditsioonilises lineaarses meedias. Uue meedia keskkonnas saab tekste lugeda ja neid ise luua ehk võimalused on mitmekesisemad. Lisaks sõnumi koostamisele, sellest arusaamisele nõuab uus meedia inimeselt tehnilisi oskusi.

Põhjuseid, miks multimodaalsuse küsimus on uurijatele viimasel kümnendil palju huvi pakkunud, on mitmeid. Olulisimaks on sotsiaalsete, majanduslike, kultuuriliste ja tehnoloogiliste arengute põhjustatud suhtluse muutumine, mis jätkub tänapäevalgi. Globaliseerumise tõttu on muutunud sõnumite ning tähenduste levimine ja jagamine, kujutamine ning semiootiline tootmine (*semiotic production*). Semiootilised ühendid on äratuntavad erinevatel tasanditel, eriti meedia ja sõnumi levimise tasandil. On toimunud mitmeid nihkeid: sõnum on liikunud paberilt ekraanile; semiootilist tähendust luuakse

vanema tehnoloogia asemel digitaalsete, elektrooniliste vahenditega; teksti esitatakse sageli kirjutamise asemel pildi või muude modaalsuste kaudu. (Kress 2010: 5–6)

Modaalsus (*mode*) on sotsiaalne ja kultuuriline semiootiline allikas, mis aitab tähendusi luua. Pilt, kirjutamine, muusika, 3D-objektid on mõned näited modaalsustest, mida suhtluses kasutatakse. Multimodaalne lähenemine teksti esitamisele pakub erinevaid modaalsuse võimalusi, mille valik sõltub meediakanalist ning retoorilistest nõuetest, nt kas ainult kirjutatud tekst või pilt, kas kõne või liikuv pilt. Sellisel juhul ei eksisteeri tähendust, enne kui see pole saavutanud modaalsuse või multimodaalse ühendi kuju. Multimodaalne sotsiaal-semiootiline lähenemine eeldab, et kõik modaalsused on suhtluses võrdse kaaluga, kuna modaalsustel on potentsiaal tähenduse tekitamiseks, kuigi erinevad modaalsused teevad seda erinevalt ja igaüks teeb midagi spetsiifilist tähenduse loomisel. (Kress 2010: 79, 93, 104)

On mitmeid kaalukaid argumente, miks multimodaalsusega koolis tegelema peab. Esiteks on kirjaoskus muutumas ja seetõttu peab ka kooli õppekava muutuma, et õpilastel areneksid avarad teadmised tänapäeva muutunud kirjaoskusest. Teiseks argumentiks on asjaolu, et õpilased on need, kes toovad kooli kaasa multimodaalseid tekste. Kolmandaks põhjuseks on multimodaalse kirjaoskuse õpetamise võime ümber kujundada vähevõimekaid, kurte, õpiraskustega õpilasi edukateks. Multimodaalsus pakub eelnimetatud õpilastele võimalusi demonstreerida olemasolevate ressursidega teadmisi ja kriitilist arusaama palju rohkem kui olukorras, mil keel oli ainus viis luua tähendusi ja suhtlust. (Siegel 2012: 672–674)

Tänapäeva õpilase keskkond on sisustatud visuaalsete, elektrooniliste ja digitaalsete tekstidega ehk tekstidega, mis on multimodaalsed. Multimodaalsed tekstid hõlmavad endas suulist või kirjalikku keelt, paigal püsivat või liikuvat pilti, nad võivad ilmuda paberil või elektroonilisel ekraanil ja sisaldada heli. See tingib asjaolu, et multimodaalseid tekste lugedes peab lugeja kasutama erinevaid tajusid, nt kuulmine,

nägemine, kompimine. (Walsh 2005) Trükitekstil ja multimodaalsel tekstil on nii sarnasusi kui erinevusi, mida illustreerib tabel 1.

Tabel 1. Trükiteksti ja multimodaalse teksti võrdlus. (Walsh 2005)

Trükitekst	Sarnasused	Multimodaalne tekst
Sõnad: grammatika, sõnavara, peatükid, lõigu ja lause struktuur jne.	Iga tekst on osa mingist žanrist.	Visuaalsed pildid: suurus, kuju, värv, nurk, asend, ikoonid, lingid jne.
Tajude kasutus: nägemine, mõningane kompimine.	Lugeja kohandab oma ootuseid vastavalt tekstitüübile või eesmärgile.	Tajude kasutus: visuaalne, kompimine, kuulmine, liikumine.
Tähendus: verbaalse „hääle“ , jutustaja kaudu.	Mitmesugused teadmised on aktiveeritud.	Tähendus: visuaalse „hääle“ kaudu, mille alla kuulub asetus, nurk, vaade.
Verbaalne stiil: toon, intonatsioon, huumor, ironia, sarkasm, sõnamäng. Punktuaatsioon, šrift, kujundus, tüpograafiline asetus, formaat.	Lugeja ja teksti vahel on vastastikune mõju, et tähendust luua.	Visuaalne stiil: meediumi valik, graafika, animatsioon, hüperteksti lingid.
Verbaalne kujundus: sümbolid, metafoorid, alliteratsioon, võrdlus, kirjeldus, pildid.	Võimalik infot hankida.	Visuaalne kujundus: värvide kasutus, motiivid, ikoonid, korduvus.
Lugemise teekond: enamasti lineaarne ja järjestikune.	Lugeja peab aktiveerima vastavalt tekstitüübile mingid kindlad oskused.	Lugemise teekond: mittelineaarne.

1.3. Õppimine ja õpetamine 21. sajandil

Õpetajate ja uurijate seas valitseb üksmeel, et lugemine ning kirjutamine on muutumas tehnoloogilise surve tõttu. Mitmed uuringud kajastavad teismeliste kirjaoskuse muutumist: raamatumaailmast e-posti, lühisõnumite ja *online*-mängude sotsiaalsesse maailma, mis nõuab uusi tekstide loomise oskusi ja uut mõtteviisi. (Herrington jt 2009) Muutuv maailm nõuab, et koolid valmistaksid ette iseseisvaid õppijaid, mistõttu tuleb arendada kaht tüüpi oskusi: kognitiivset intelligentsust (*cognitive intelligence*) ja emotsionaalset intelligentsust (*emotional intelligence*). Kognitiivne intelligentsus hõlmab pädevusi selles osas, kuidas toime tulla, tõlgendada, kehtestada, ümber kujundada, suhelda ja tegutseda infoga. Emotsionaalne intelligentsus koosneb neljast oskusest: eneseteadvus (*self-awareness*), enesekontroll (*self-management*), sotsiaalne eneseteadvus (*social awareness*) ja suhete juhtimine (*relationship management*). Lisaks eelnimetatud oskuste arendamisele peab kool muutuma viies aspektis:

- 1) uue digitaalse maastiku tunnistamine;
- 2) nii juurdepääsu kui juhendamise pakkumine uues digitaalses maailmas;
- 3) mõtteviisi muutmine, mõistmaks, et õpilased elavad multimodaalses veebimaailmas. Sellest tulenevalt tekib olukord, kus õpilased mõtlevad ja õpivad erinevalt võrreldes varasemate põlvkondadega;
- 4) tervikliku õppija õpetamine ehk hindamise avardamine, mis annaks õpilase õppimisest tervikliku pildi;
- 5) õppimise tähtsuse rõhutamine, tekitades seoseid kooli ja koolivälise maailma vahel. (Crockett jt 2011: 3–5)

Multimeedia, hüpertekstide, blogide ajastul ei ole lugemine ega kirjutamine passiivne lineaarne tegevus. Seetõttu on oluline, et õpilastel areneksid oskused kiiresti muutuv ühiskonnas toimetulemiseks. Oskused, mida inimene ühiskonnas hakkamasaamiseks vajab, saab jaotada viieks:

- 1) aegunud oskused – traditsioonilised oskused, mida enam tähtsaks ei peeta. Need pole kasutatud oskused, kuid ühiskonnas vajab neid väike hulk inimesi;

- 2) traditsioonilised oskused – pole enam nii tähtsad, kuid omavad siiski mingit väärtust, näiteks käekiri;
- 3) traditsioonilised kirjaoskused – need oskused on säilitanud tähtsuse, kuna on vältimatud inimestevahelises suhtluses, nt lugemine, kirjutamine, numbrite tundmine, sotsiaalsed, suhtlemis-, infootsingu oskused;
- 4) traditsioonilised oskused muutunud rõhuasetusega – need on hiljuti ehk 21. sajandil tähtsaks saanud, hõlmates info töötlemist, kriitilist mõtlemist, probleemide lahendamist, erinevate uute tehnoloogiate kasutamist;
- 5) 21. sajandile omased oskused – need on oskused, mis polnud vajalikud 10–15 aastat tagasi. Oskused hõlmavad sotsiaalsete võrgustike pädevust, *online*-suhtlemist, digitaalset pädevust, 21. sajandile omast koostööd. (Crockett jt 2010: 17–18)

Ühiskonnas toimuvate muutuste tõttu on Ameerika uurijad Crockett, Jukes ja Churches 21. sajandi õppijale seadnud mitmed eesmärgid ning neist tulenevalt on vaja õpilastes arendada erinevaid oskusi: probleemide lahendamine, info-, meedia-, koostööpädevus ning arusaama tekitamine, et ollakse osa globaalsest avalikust suhtlusest. Eesmärgid, mida 21. sajandi õpilase puhul soovitakse saavutada, on järgmised:

- 1) probleemide lahendamise oskus;
- 2) loomingulise mõtlemise saavutamine lahenduste pakkumisel;
- 3) iseseisva analüütilise mõtlemise arendamine;
- 4) koostööoskuse saavutamine nii virtuaalsete kui päris elus olevate partneritega;
- 5) suhtlusoskuse saavutamine multimeedia vahendeid kasutades;
- 6) eetika, tegevuse, vastutuse olulisuse rõhutamine (tolerantsus, empaatiavõime, isiklik vastutus, teadlikkus keskkonnast jne). (Crockett jt 2010: 19)

Meetod, kuidas probleemide lahendamist hetkel õpetatakse, ei muuda õpilast iseseisvaks, vaid tekitab hoopis sõltuvust õpetajast, juhendajast, mistõttu ei arene probleemide lahendamise pädevus (*solution fluency*). 21. sajandi õpikeskkonnas peab

metoodiliselt lähenema teisiti ning Crockett, Jukes ja Churches on välja pakkunud 6-astmelise protsessi, mida õpetamises ja õppimises järgida:

- 1) probleemi defineerimine, lahtimõtestamine;
- 2) probleemi tekkepõhjuste avastamine;
- 3) lahenduste ettekujutamine;
- 4) plaani loomine, et lahenduseni jõuda;
- 5) lahenduste avalikustamine, valides sobivaima formaadi;
- 6) probleemi lahendamise protsessi reflekteerimine. (Crockett jt 2010: 23–25)

Selleks, et õpilased orienteeruksid informatsioonikogustes, peab neil arenema infopädevus (*information fluency*) ehk võimekus tõlgendada igasugust teavet, et selekteerida vaid olulisim, mõista selle tähendust ja kasutada seda elulistes ülesannetes. Infopädevuse omandamiseks on viis sammu. Esiteks tuleb info kohta küsimusi esitada ajurünnaku, kriitilise kõnelemise, tähelepaneliku kuulamise jms põhjal. Sellele järgneb esialgse info hankimine, mida hakatakse kolmanda sammuna analüüsima. Kuna internetis on väga palju töötlemata teavet, peavad õpilased oskama infokoguses orienteeruda. Analüüsile järgneb info rakendamine päriselulises olukorras, milleks võib olla essee, reportaaž, presentatsioon, video, blogi vms. Rakendamise faasis tekib midagi õpilase poolt loodut ning viimase sammuna peavad õpilased hindama nii protsessi kui loodud objekti. (Crockett jt 2010: 33–35)

21. sajandil on äärmiselt oluline olla loov, kuna ettevõtted eeldavad töötajatelt seda üha rohkem, mistõttu peab haridus muutma õpilased pädevaks loometöös (*creativity fluency*). On nimetatud viis tegevust, mis loomingulisust inimestes esile toovad. Esiteks tuleb selgeks teha, mis on ülesandeks ja mida luua tuleb. Järgmisena peab inspiratsiooniks infot koguma. Kolmas samm on seoste loomine tuntud ja tundmatu info vahel. Neljandana tuleb kujutleda lahendusi ning viimaseks ülesandeks on kontrollida, kas loominguline idee on sobiv ja toimiv. (Crockett jt 2010: 46–47)

Äärmiselt vajalik on mõelda kirjaoskuse definitsiooni üle, kuna isik, kes on kirjaoskaja 20. sajandil, ei pruugi seda olla 21. sajandil, seetõttu ei piisa enam traditsioonilisest kirjaoskusest, et olla multimeediast tulvil maailmas hea suhtleja. Kommunikatsioon nõuab nüüd palju enam kui käsi- või trükikirja, sest elatakse interaktiivses maailmas. Meediapädevus (*media fluency*) ei koosne ainult tehnoloogilisest poolest, vaid see hõlmab kriitilist suhtumist igasuguse meediateksti sisse, suhtlemiseks tõhusa ja sobiliku meediumi valimist ning meediateksti loomist. Tähtsaim on olla digitaalse sisu aktiivne tarbija ja tootja, mis tähendab, et meediapädevus koosneb kahest komponendist: meedia tarbimine ja meedia tootmine. Meedia kirjaoskuse (*media literacy*) oluline komponent on oskus sobitada meedium sõnumi ja auditooriumiga, vahel on sobivaimaks veebileht või video. (Crockett jt 2010: 57–60)

Kuna globaalne virtuaalne suhtlus on tänapäeval lahutamatu osa elust ning tehnoloogia areng on viinud selleni, et inimeste vahel puudub distants, mis takistaks erinevatest piirkondadest pärit inimesi omavahel suhtlemast, peab kool arendama koostööalast pädevust (*collaboration fluency*). Nimetatud pädevuse all mõeldakse suutlikkust meeskonnana lahendada reaalseid ja simuleeritud probleeme nii päris- kui virtuaalses maailmas koos virtuaalsete ning päris elus olevate partneritega. Pädevuse arendamiseks peab esmalt selgeks tegema olulised võtmekohad: grupi olemus, rollid ja vastustus, suhtlusnormid, projekti ulatuse määratlemine, infovajadus, juhid kollektiivis, grupisisesed kokkulepped. Teise sammuna kujutleb grupp projekti eesmärki, väljakutse suurust, eelistatud lahendust, eesmärki. Nimetatud etapist kasvab välja konkreetse plaani konstrueerimine, et jõuda soovitud eesmärgini. Kui plaan on valmis, tuleb hakata seda teostama. Lõpuks vaadatakse tulemusele kriitilise pilguga ning hinnatakse, kas grupina saavutati soovitud eesmärk, kaardistatakse punktid, millel on arenguruumi ja mis õnnestusid, antakse konstruktiivset tagasisidet. (Crockett jt 2010: 69–71)

Tänapäeva muutuva ühiskonna kontekstis saab rääkida olukorrast nagu globaalne digitaalne kodakondsus (*global digital citizenship*), kuna digitaalne meedia pakub võimalusi suhelda, koostööd teha, pidada debatte ükskõik millises riigis vestlejad ka asuksid. Sellises olukorras tuleb õpilastele rõhutada sobivat käitumist, mille võtavad kokku kuus printsiipi: austage ennast; kaitske ennast; austage teisi; kaitske teisi; austage vaimset vara; kaitske vaimset vara. (Crockett jt 2010: 80–81)

Tänapäeva ühiskonnas on tehnoloogia saanud lahutamatuks osaks igapäevaelust, seetõttu on äärmiselt oluline, et õpilastel areneks tehnoloogiline kirjaoskus (*technological literacy*). Tehnoloogilist kirjaoskust defineeritakse kui oskust tehnoloogiat kasutada, sellega toime tulla, seda hinnata ja mõista. Saavutamaks tehnoloogilist kirjaoskust, on sõnastatud 20 standardit, mis on jaotatud viide gruppi: 1) tehnoloogia olemus; 2) tehnoloogia ja ühiskond; 3) loomine; 4) oskused tehnoloogilise maailma jaoks; 5) tehnoloogia abil loodud maailm. Standardid määravad nimetatud pädevuse arendamiseks vajalike teadmiste sisu ja oskused. Tehnoloogilise kirjaoskuse standardid on järgmised:

- 1) õpilased mõistavad tehnoloogia ulatust ja tunnuseid;
- 2) õpilased mõistavad tehnoloogia põhiolemust;
- 3) õpilased mõistavad tehnoloogia ja teiste õppeainete seost;
- 4) õpilased mõistavad tehnoloogia mõju kultuurile, majandusele, poliitikale;
- 5) õpilased mõistavad tehnoloogia mõju keskkonnale;
- 6) õpilased mõistavad areneva ühiskonna ja tehnoloogia omavahelist rolli;
- 7) õpilased mõistavad tehnoloogia mõju ajaloole;
- 8) õpilased mõistavad loomisprotsessi tunnuseid;
- 9) õpilased konstrueerivad ise midagi;
- 10) õpilased mõistavad probleemide lahendamisel uurimistöö, innovatsiooni, eksperimenteerimise rolli;
- 11) õpilastel arenevad teadmised loomise protsessist;
- 12) õpilastel areneb oskus kasutada ja säilitada tehnoloogilisi tulemusi ja süsteeme;
- 13) õpilastel areneb oskus hinnata tehnoloogiliste tulemuste ja süsteemide mõju;

- 14) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada meditsiinilisi tehnoloogiaid;
- 15) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada põllumajanduse ja sellega seotud biotehnoloogiat;
- 16) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada energiaga seotud tehnoloogiat;
- 17) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat;
- 18) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada transpordiga seotud tehnoloogiat;
- 19) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada tootmisega seotud tehnoloogiat;
- 20) õpilased mõistavad, oskavad valida ja kasutada ehitusega seotud tehnoloogiat.

(Technology for All Americans Project, International Technology Education Association 2007: 9, 12, 210)

Tehnoloogia on see, mis muudab 21. sajandil nii lugemist kui kirjutamist (Herrington jt 2009) ja uus meedia seostub selgelt tehnoloogiaoskusega, mistõttu on vajalik näha tehnoloogilise kirjaoskuse saavutamise erinevaid tahke. Üks aspekt on kasutada tehnoloogiat juhuslike tegevuste sooritamiseks igapäevaelus, teine külg on kasutada seda eesmärgipäraselt erinevates valdkondades, et ise midagi luua. Tehnoloogilise kirjaoskuse saavutamine avardab võimalusi rakendada tänapäeva ühiskonnas toimuvaid muutusi enda kasuks, saavutades samal ajal iseseisva loova probleemide lahendamise oskuse.

1.4. Uue meedia õpetamise olulisus ja vajalikkus

Põhjus, miks uut meediat õpetada ja käsitleda tuleb, seisneb selles, et meediakasvatus on „pedagoogiline toiming, milles arendatakse laste meedia kasutust ja meedia oskust“. Selle õnnestumise korral areneb õpilaste võime meediat analüüsida ja tõlgendada, osaleda meedias ja väljendada end. (Luukka jt 2008: 62) Õpilased elavad uues meedias, mis on täis multimodaalseid tekste ja seetõttu on aineõpetuses oluline käsitleda tekstiümbrust, kus noored elavad. Interneti kirjaoskust (lugemine ja kirjutamine) võib

defineerida kui võimalust siseneda, mõista, kritiseerida, luua informatsiooni ja suhtluselemente reaalajas (*online*). Noori haarabki veebi puhul võimalus kohe vastata, anda tagasisidet, teha nalja jms. (Livingstone 2009: 312, 319) Lisaks meelelahutusele tuleb uue meedia rakendamine kasuks õppimisprotsessis. Internetimaterjaliga seotud õppimine muudab tegevuse õpilasekeskseks, kuna nemad ise seavad endale eesmärgi, otsivad vajalikku materjali, jõuavad lahenduseni. Õpetaja on see, kes annab tööülesande, vajadusel juhendab, kuid sisulise töö teevad õpilased. (Motschnig-Pitrik, Holzinger 2002)

Soomes läbi viidud uuringu põhjal (Luukka jt 2008: 171) on tehtud järeldus, et olulisim teabehanke kanal on internet. Põhjus, miks internet nii tähtis keskkond on, võib olla see, et veeb on õpilastele tuttav ja tuntud meedia. Ka Eestis on internet saanud õpilaste elu lahutamatuks osaks. 2001.–2002. aastal oli interneti kasutajaid linnakoolide 6.–12. klassi õpilaste seas 91%, alates 2005. aastast saab rääkida selle vanuserühma puhul üleüldisest veebikasutusest. Aja jooksul on suurenenud ka interneti kasutamise võimalused: küsitletud õpilaste seas oli 2007. aastal internetiühendus kodus 96% vastanutest, päris isikliku võrguühendusega arvuti oli 37% õpilastest. (Kalmus 2008: 39–41) Kolme uuringu (Eesti kooliõpilaste meediakasutuse küsitlus 2001–2002, „Noored ja meedia“ 2005, „Noored ja Internet“ 2007) tulemuste võrdlusena on selgunud, et interneti osatähtsuse kasv on toimunud televisiooni ja raadio ehk traditsioonilise elektroonilise meedia arvelt, trükimeedia olulisus pole nii palju langenud (Kalmus 2008: 40). 9–16aastastest noortest kasutab rahvusvahelise uurimisvõrgustiku EU Kids Online aruande kohaselt 93% veebi igal nädalal, 60% neist koguni iga päev või üle päeva. Lapsed kasutavad internetti erinevatel eesmärkidel: koolitööks, arvutimängudeks, videote vaatamiseks, veebisuhtluseks. (Livingstone, S. jt 2011: 5)

2007. aasta küsitluses „Noored ja Internet“ uuriti 33 internetitegevuste harrastamise sagedust. Enim harrastatakse tegevusi, mis on seotud suhtlemise, meelelahutuse ja teabeotsinguga, populaarseim tegevus on MSN-is suhtlemine. Tähelepanuväärne on asjaolu, et eakaaslastega kooliasjade arutamine, abi ja nõu küsimine seoses koolitööga

on väga populaarsed. Internetitegevuste esikümnesse kuuluvad lisaks kiirteadete vahetamisele, Messenger'is suhtlemisele, muusika ja filmide allalaadimisele ning kooliasjade üle arutlemisele veel järgmised tegevused: meilide saatmine, otsingumootorite kasutamine, nõu küsimine ja nõu ning abi andmine koolitöö tegemiseks, fotode üleslaadimine, uudiste kommentaaride lugemine, interneti-foorumite kasutamine, interneti-hääletustel osalemine. (Kalmus 2008: 44–46)

1.5. Meediaõpetus Euroopas

Riigiti suhtutakse meediaõpetusse erinevalt: on riike, kus seda peetakse väga tähtsaks, ja riike, kus meediaõpetus on algusjärgus. Soomes on meediaõpetus oluliseks osaks emakeele ja kirjanduse tundides ja enamasti nähekasegi seda osana emakeeleõpetusest, samas õpetatakse meediat läbiva teemana teisteski ainetes. Meediaõpetuse eesmärgiks on kriitiline suhtumine meediasse, fookuses on orienteerumine tekstimaastikul ning meedia keelekasutuses. Soome õppekavas on kirjas, et õpilane peab arendama meedia kirjaoskust, mõistmaks erinevaid sõnumeid, mida meedia toodab. Tähelepanu pööratakse interneti käitumisreeglitele ja vastutustundlikkusele. (Varis jt 2002: 34–39; Mommers 2013: 14)

Soomes läbi viidud uuring analüüsis 9. klassi õpilaste ning õpetajate teksti- ja meediakasutust. Vastustest selgus, et pedagoogide arvates tehakse internetikasutust nõudvaid ülesandeid rühmades ja individuaalselt, õpilastest ligi pooled arvasid, et interneti pakutavaid võimalusi õpetajad kunagi oma tundides ei kasuta. Üheks põhjuseks, miks tundides kasutatakse vähe internetti ja tehnoloogiaga seotuid tegevusi, on õpetajate puudulikud oskused. Uuringust selgus, et õpetajate tehnoloogiaalased teadmised ja nende kasutamine on madal: 88% emakeeleõpetajaid ütles, et nad ei oska ega kasuta interneti mängusaite, 85% arvutimänge, MSN-i ja Skype'i ei tunne ega kasuta 49%, sama suur protsent vastas sarnaselt foorumite kohta. Õpilaste teadmised veebimaastikust ja elektroonilistest seadmetest on palju paremad. Ühisosa emakeeleõpetajate ja õpilaste interneti kasutuses ilmnis elektronposti saatmisel, seda

kasutavad mõlemad osapooled aktiivselt. Õpetajad hindasid heaks ka esitlustehnika ja internetis olevate infootsingute võimaluste kasutamist. Õpetajate suhtumine tehnoloogiasse on üldiselt positiivne, nad peavad seda oma töös tähtsaks, aga enamik õpetajaid arvas, et õpilaste tehnoloogiaalased teadmised on nende omadest paremad. Küsitlusest selgus, et õpetajate ühekülgne uue meedia kasutus tuleneb olukorrast, kus nad pole suutelised või ei soovi kasutada uue meedia erinevaid võimalusi. (Luukka jt 2008: 16, 76, 79, 85, 88, 90, 153, 197, 199)

Meediaga seotud materjalid, mida emakeele tundides kasutada saab, on videod, filmid, veebis olevad materjalid, internetileheküljed, ajalehed, ajakirjad. Soome uuringust selgus, et emakeele tundides kasutatakse meedia pakutavaid võimalusi ebamääraselt, igas tunnis neile kohta pole. Domineerib ilukirjanduslike tekstide, isiklike kokkuvõtete, õpikmaterjalide kasutus. Õpilased loevad ja kirjutavad vabal ajal erinevaid uue meedia tekste, näiteks e-kirju, kuid koolis tegeldakse lineaarsete tekstidega, seega kooli ja vaba aja teksti- ning meediamaastikud ei lange kokku. (Luukka jt 2008: 91, 234, 236)

Rootsis ei ole meediaõpetus eraldi ainenähtena välja toodud ja see pole kohustuslik, kuid õppetegevustes on viiteid meediale. Rootsis adutakse olukorda, et õpilased elavad suure osa vabast ajast internetis, nad tarbivad uut meediat pidevalt igal pool ning koolidel on vaja palju teha, et taolise muutusega kohaneda. Seetõttu saab 91% õpetajatest tunnis kasutada digitaalset meediat, kuid paljud õpetajad on niisuguses olukorras ebakindlad. (Mommers 2013: 19–20)

Meediaõpetust tähtsustatakse ka Norras, kus seda õpetatakse nii läbiva teemana kui eraldi kursustena. Emakeeleõpetuse uuendamises nähakse meediaõpetusel olulist rolli, kuna meediatekstidega töö toob õpilastele lähemale nende kultuurilise maastiku. Õpetuses keskendutakse tekstide ja piltide analüüsile. (Tønnessen 2002: 97–98)

Iirimaal on meediaõpetuse rakendamine ühe osana inglise keele ainekavast olnud osaline ja mõõdukalt edukas. Tähelepanu pööratakse reklaami kontseptsioonile,

tekstianalüüs on vähem esil. Iirimaa meediaõpetuse paradigma on kaitsva ja diskrimineeriva iseloomuga, mis on tingitud negatiivsest suhtumisest kaasaegsesse meediakultuuri ja selle võimalikule mõjule noortele. Ühe probleemina nähakse uute meediavormide uurimise keerukust, eriti uue meedia tekstilist, tehnilist ja kultuurilist mõju. See on suur puudujääk, kuna noorte huvi arvutite ja ekraanipõhise uue meedia vastu on suur. Tekib vastuolu valitsuse eesmärgiga valmistada õpilasi ette infoühiskonnas toimetulemiseks. (O'Neill, Howley 2002: 86)

Suurbritannias õpetatakse meediat eelkõige emakeele tundide raames. Fookuses on meedia keel ja representatsioon, tekste uuriti, viitamata kontekstile. Õpetajate arusaam meediaõpetusest iseloomustab enamasti kaitsva iseloomuga paradigma: õpilastele jagatakse teadmisi, mis hoiaksid neid meedia manipulatsiooni eest. (Hart, Hicks 2002: 28) Uuemad uuringud näitavad, et meediaõpingud on briti koolides olnud juba 1970ndatest, mis tähendab, et Suurbritannial on meediaõpetuses pikk traditsioon ja head õppematerjalid. Paraku vaid väga väike protsent õpilastest valib meediaõpingud ja meediaõpetus sõltub õpetaja initsiatiivist. Meediaõpetusele ei pöörata Suurbritannia õpetajakoolituses süstemaatilist tähelepanu. Paljudele õpilastele on meediaõpetus üks osa emakeele programmist nagu paljudes teisteski riikides. Suurema osa viidetest meediale leiabki inglise keele õppekavast. (Mommers 2013: 24)

Hollandis ei ole meediaõpetus kohustuslik ning riiklikus õppekavas pole meedia kirjaoskus eraldi välja toodud. Mitmed organisatsioonid teevad aga koostööd, et meediaõpetus koolides juurduks, järjepidevuse tagamiseks nähakse meediatreeningu olulisust ning mitmesuguste ettepanekutega käsiraamatute väljaandmist. (Mommers 2013: 30, 32)

Saksamaal kasutavad õpetajad meediat kui vahendit, mille abil õppida, harva on meedia ise tundides teemaks ehk meedia enese kohta midagi ei õpita. Saksa keele tundides töötatakse meediaga aktiivselt vähe. Meediaõpetuse teeb keeruliseks asjaolu, et ülikooliõpingute ajal oli meediaalane õpe pea olematu, seega sõltub meedia õpetamise

ulatus Saksamaal õpetaja isiklikust motivatsioonist. Uurimusest ilmnis asjaolu, et uue meedia kasutamisel (arvuti, internet) ollakse äärmiselt ebakindlad, kõige enesekindlamad on õpetajad filmi/video kasutamisel. Uuringu raames jälgiti kaheksat tundi, mille jooksul kasutas vaid üks õpetaja arvutit ja interneti, mõnel juhul sooviti kasutada veelgi uut meediat tundides, kuid tehnilised probleemid takistasid seda. Saksamaal on meediaõpetuses fookuses teksti, sh pildi kriitiline analüüs ja kriitiline suhtumine meediasse üldiselt. Samas on ilmingud, et uus meedia ning infotehnoloogilised vahendid hakkavad üha rohkem saksa keele tundides rakendust leidma. (Lohl 2002: 46–49)

Meedia osa Belgia õpetajakoolituses on pea olematu. Hollandi keele õppekava koosneb pedagoogilistest, suhtlus- ja keeleoskusi puudutavatest ainetest. Meediapädevus aga ei kuulu suhtlus- ega keeleoskuse alla. Vaid ühes analüüsitud õppekavas oli arvuti- ja meediapädevus sõnastatud teemana. Meediaõpetuse eesmärgiks Belgias on panna õpilasi hindama meediatoodete kvaliteeti, tekstidele lähenetakse kriitilise pilguga. Õppematerjalid, mida meediaõpetuses kasutada, puuduvad. Osa õpetajatest peab seda miinuseks, teised aga plussiks, kuna õpikute kasutamine meediaõpetuses vähendaks selle loomingulisust. Enim leiavad tundides kasutust ajakirjad, ajalehed ja internet. Belgia õpetajad peavad üheks nõrgaks küljeks puudulikke teadmisi elektroonilisest meediast, tehnilistest vahenditest. Õpilaste tehnoloogiaalased teadmised on paremad kui õpetajatel, aga kriitiline hoiak on puudulik, samas kui õpetajate olukord on vastupidine. Õpetajakoolituses on prioriteediks saanud kõikidele meediaaspektidele tähelepanu pööramine. (Schelfhout 2002: 14–15, 19–20)

Sloveenia koolides tähendab meediaõpetus kriitilise arusaamise loomist ja aktiivset tundidest osavõtmist, meedia kirjaoskus aga ei hõlma ainult õpilasi, vaid ka lapsevanemaid, õpetajaid. 1996. aastast on meediaõpetus ametlikult osa riiklikust õppekavast. Meediaõpetus esineb Sloveenias kahes vormis. Esimeseks on valikkursus, millele keskendutakse põhikooli kolmes viimases klassis, teemadeks on ajakirjandus, raadio ja televisioon. Õpilaste seas on meediakursused populaarsed, kuna teemad on

lähedased nende enda elukogemusele, leitakse, et kasutegur on suur, kuna õpitut saab tulevikus kasutada. Mõjuvaim põhjus, miks meediaõpetuse valikkursus valitakse, on see, et õpilased ise veedavad palju aega meediakeskkonnas ning see on neile tuttav. Õpetajad rõhutavad meediaõpetuse valikkursusel kriitilise paradigma olulisust. Teiseks võimaluseks on õpetada meediat läbiva teemana, mis algaks juba lasteaias. Põhikoolis on meediaõpetus kohustuslik osa sloveenia keele kursusest. Reaalsuses aga ei rõhu sloveenia keele õpetajad meediaõpetuse tähtsusele ning õpetajad ei soovi meediat õpetada puudulike teadmiste ja ettevalmistuse tõttu. Lisaks näevad õpetajad ohtu, kui hülgevad õpetuses traditsioonilised tekstid, kuna õpilased loevad niigi vähe. (Erjavec, Volcic 2007: 14–18)

Hispaania õpetajad ei tähtsusta meediaõpetust. Põhjuseks võib olla asjaolu, et enamik õpetajaid pole ise meediakoolitust saanud. Kasvanud on aga info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutus õpetajate seas, mis on viinud arvutite, interneti kasutuseni õppetöös. Kõik intervjueritud õpetajad pidasid meedia tutvustamist tundides positiivseks, kuid meediaalane koolitus on nende meelest ebapiisav. Jälgitud tundides analüüsiti trükiajakirjandust, televisiooni ja kino, internet aga kui üks meediavorme peab veel kasutuspinda leidma. Hispaanias on õpetajad samuti võtnud meedia käsitlemisel kaitsva positsiooni, st õpilased peavad end meedia eest kaitsma. Õpetajad leiavad, et tuleb arendada kriitilist suhtumist, kuid praktikas keskendutakse tekstide keeleliste aspektidele. (Huerta 2002: 125, 135)

Šveitsis õpetatakse meediat teiste õppeainete raames, meediaõpetust eraldi nimetusena õppekavas ei eksisteeri. Õpetajakoolitus sisaldab vähe elemente, mis käsitleksid meediat. Viimaste aastate jooksul on olnud muutusi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamise osas. Õpetajad, kes on meedia õpetamisest huvitatud, harivad end ise. Seega on meediaõpetus Šveitsis n-õ entusiastide pärusmaa, õpetaja peab olema väga pühendunud ja meediast huvitatud ning nägema selle olulisust õppetöös. Erinevate meediavormide kasutus sõltub pedagoogide vanusest: vanemad rakendavad tundides ajalehti ja õpikuid, nooremad kasutavad enam info- ja

kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid ning nendega seotuid tegevusi. Meediaõpetus on enamasti seotud emakeelega, sotsiaalainetega, harva on see eraldi õppeaine. Meediaõpetuse suured tulevikulootused on rajatud idee integreerida see IT-õpingutega (Süss jt 2002: 137, 141, 143).

Kreekas on tehtud mitmeid olulisi samme, et meediaoskuse arendamine õppeprogrammis oleks, kuid viimaste aastate jooksul pole meediaõpetus siiski täielikult õppekavasse lõimitud. Põhjuseid on mitmeid: ülekoormatud õppekava, õpetajate vähene meediaalne koolitus, tehniliste vahendite puudus, kinnistunud ettekujutus meediast, konservatiivne pedagoogika. 20. sajandi keskel võttis pedagoogika ülesandeks kaitsta õpilasi massimeedias kajastatu eest, mistõttu ei ole meediaõpetus siiani Kreeka koolides juurdunud. Et meediat õpetada, peab aset leidma eemaldumine meedia leviku negatiivsest tõlgendamisest, konservatiivsest pedagoogikast. Koolides õpetatakse küll IKT-vahendeid, kuid meediaõpetus peab palju sügavamale minema kui pelgalt tehnoloogiline pool. (Andriopoulou 2010)

Meediaõpetus Venemaal ei ole kohustuslik aine, seega puuduvad õppekava, juhtnõõrid, standardid, kuidas meediat koolides käsitleda. Paljud õpetajad peavad meediaõpetuseks seda, kui õpilased tegelevad tundides tehnoloogiliste vahenditega. Meediaõpetust saab õppekavas lõimida mitmete ainetega: informaatika, keel ja kirjandus, oskus- ja loodusained. Üheks variandiks on ka meediaõpetuse valikkursus. (Fedorov 2014: 170)

Kui 21. sajandil peab õppimine ja õpetamine olema kooskõlas ühiskonnas toimuvate muutustega ning arendama erinevaid pädevusi, nagu probleemide lahendamine, info-, meedia-, koostööpädevus, globaalse avaliku ruumi mõistmise pädevus (Crockett jt 2010: 19), siis meediaõpetus on üks valdkond, mille kaudu muutused ühiskonnas kajastuvad ning võimaldab neid oskuseid arendada, seetõttu peaks koolides meediaõpetusega tegelema. Uuringutest aga selgub, et erinevates Euroopa riikides küll mõistetakse meediaõpetuse vajalikkust, sealhulgas uue meedia olulisust ja eelkõige nähakse seda emakeele õppesisuna, kuid paraku leiab meediaõpetus koolis vähe

rakendust ning on riigiti ebaühtlase tasemega. Meediaõpetuses ei ole fookuses uus meedia, vaid õpetajad eelistavad käsitleda traditsioonilist meediat, mis nõuab pedagoogidelt vähem oskuseid tekstiga töötamisel, sellise lähenemisega kaugeneb kool õpilase tavaelust, kuid koolis toimuv õppetöö peab valmistama õpilasi ette iseseisvaks eluks. Põhjuseid, miks uut meediat esineb õppeprogrammis vähe, on mitmeid:

- 1) õpetajate oskamatus kasutada infotehnoloogilisi vahendeid;
- 2) hirm, et õpilased on selles valdkonnas neist targemad;
- 3) meediaalase õppe puudumine ülikooliõpingute ajal.

1.6. Meedia ja uus meedia Eesti riiklikus õppekavas

Üheks põhjuseks, miks uut meediat emakeeleõpetuses käsitleda, on riikliku õppekava sisu, kuna põhikooli ja gümnaasiumi emakeeleõpetusse on lõimitud meediaõpetus, sealhulgas uus meedia. Riiklikus õppekavas on kirjeldatud füüsilist õpikeskkonda: nii põhikoolis kui gümnaasiumis tuleb õppetegevuse kavandamisel ning korraldamisel kasutada tänapäevaseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ja õppematerjale. Õppekeskkonnana nähakse võimaluse ja vajaduse korral arvutiklassi ning virtuaalset keskkonda, tagada tuleb internetiühendusega arvuti ja esitlustehnika olemasolu. Riikliku õppekava läbivateks teemadeks, mis seostuvad meedia- ja uue meedia õpetusega, on „Teabekeskkond“ ja „Tehnoloogia ja innovatsioon“. Põhikooli ja gümnaasiumi emakeeleõpetuses hõlmab esimese teema käsitlemine internetist teabe hankimist, info kriitilist hindamist ja kasutamist. Teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon“ omandatakse põhikoolis oskused internetis suhelda, kasutada arvutit ja tehnoloogiat, gümnaasiumis taotletakse sellise õpilase arendamist, kes kasutab uudseid tehnoloogilisi vahendeid elu-, õpi- ja töökeskkonnas. (PRÕK 2011; GRÕK 2011)

Põhikooli riiklikus õppekavas seotakse meediaõpetus emakeeleõpetusega: kajastatakse erinevaid meediakanaleid, meediatekstide tunnuseid, meediažanre (uudis, intervjuu, kuulutus, reportaaž, arvamislugu), uue meedia tekste. III kooliastme lõpuks peab

õpilane leidma meediast ja internetist asjakohast teavet, suutma seda kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada, leidma veebiallikatest õigekeelsusabi ning valima sobiva suhtluskanali. III kooliastmes on neli õppevaldkonda: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole. Suulises ja kirjalikus suhtluses peab õpilane põhikooli lõpuks omandama oskuse valida korrektne suhtluskanal ning pidama asjalikku meilivahetust, suutma orienteeruda tekstimaailmas ning osata seostada teksti koos pildi, heliga. Tekstiloomine valdkonnas peab õpilane suutma leida vajalikku infot internetist ja leitud allikatesse kriitiliselt suhtuma. Õigekeelsuse ja keelehoolduse oskuseks seoses uue meediaga on õigekirjajuhiste leidmine veebiallikatest. Suulise ja kirjaliku suhtluse arendamiseks tuleb uuest meediast käsitleda meilivahetust, meili kirjutamist ja korrektset keelevahendite valimist. Lisaks meilisuhtlusele on ainesisiks veebis olevad suhtluskanalid, nt jututoad, blogid, kommentaarid ning veebis keeleväarikuse ja viisakuse säilitamine. Teemadeks on veel anonüümsuse mõju keelekasutusele, aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestluse käigus. Teksti vastuvõtu õpetamisel tegeldakse meediatekstide lugemisega, räägitakse meedia olemusest, tekstide tunnustest, kanalitest, veebilehtede eesmärkidest, ülesehitusest, veebis infootsingu tegemisest ja leitud allikatesse kriitilisest suhtumisest. (PRÕK 2011)

Gümnaasiumi emakeeleõpetuses on kohustuslikuks kursuseks „Meedia ja mõjutamine“, mille eesmärgiks on kujundada kriitiline meediatarbija, kes analüüsib meediatekste ning tunneb ära võtted, kuidas tarbijat keele kaudu mõjutatakse. Meediaõpetuses käsitletakse teksti üldtunnuseid, olulisemaid meediažanre (intervjuu, arvamus, reklaam, uudis, reportaaž), antakse ülevaade meediakanalitest, sealhulgas elektroonilisest meediast (internet, *online*-väljaanded), selle suhtlusvõimalustest (erinevad suhtlusportaalid) ning kaasnevatest ohtudest. Kriitilise tarbija kujundamiseks räägitakse erinevatest mõjutamisviisidest, manipuleerimisest meedias, allikate usaldusväärsusest, meedia retoorikast. Kursuse raames käsitletakse ka reklaami kui üht tarbijat mõjutavat teksti, millesse peab kriitiliselt suhtuma. (GRÕK 2011)

2. Empiiriline osa

Magistritöö empiirilises osas analüüsitakse Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituse magistriõpet ja täiendkoolitusi ning põhikooli III kooliastme emakeele õppekomplekte, kus vaadeldakse uut meediat, selle mahtu ja sisu. Õpetaja- ning täiendkoolituste analüüs lähtub ülikoolide õppeinfosüsteemis või vastava asutuse kodulehel olevate kursuste kirjeldustest. Täiendkoolituste kirjeldused on magistritööks leitud Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli täiendkoolituste, Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ning Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse materjalide seast. Täiendkoolituste valik on subjektiivne ja lähtub põhimõttest, et emakeeleõpetaja leiaks koolitusi hõlpsalt ja loogiliselt ning enamik koolitusi oleks akadeemilise taustaga ja tasuta. Õppekomplektide valiku põhimõtet selgitatakse õppekomplektide analüüsi juures peatükis 2.2. Lisaks analüüsile on magistritöö empiirilises osas, töö 3. peatükis, koostatud neljast töölehest koosnev õppematerjal uue meedia käsitlemiseks põhikooli III kooliastme emakeeleõpetuses.

2.1. Eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolitus ja täiendkoolitused 2013/2014. õppeaastal

2013/2014. aasta Tartu Ülikooli õpetajakoolituses on kohustuslike ainete seas Reet Kasiku loetav „Tekstianalüüs“, kus käsitletakse küll meediat – ajalehetekstide ning reklaamide kriitiline analüüs –, kuid ülikooli õppeinfosüsteemi ÕIS ainekirjelduses ei ole välja toodud uue meedia tahku (Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem 2014), millest võib järeldada, et tekstianalüüsis keskendutakse traditsioonilisele trükimeediale.

Kohustusliku aine „Tekstiõpetuse alused“ üheks õpiväljundiks on kaasaegsete meetodite rakendamine tekste analüüsides ja õpetades (Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem 2014). Ainekirjeldusest ei saa täpselt teada, milliseid tekste konkreetselt kursuse jooksul analüüsitakse, kas tekstide seas on multimodaalseid uue meedia tekste või mitte. Sõna *kaasaegne* nimetatud õpiväljundis võib uue meedia tekstidele viidata.

Õppeaine „Õpetamine ja refleksioon“ kirjelduses on üheks eesmärgiks ja sellest tulenevalt õpiväljundiks oskus kasutada õpetajatöös kaasaegset õppevara ja õppevahendeid. (Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem 2014) Kuna uus meedia pole ainult tehnoloogiline pool, siis ainekirjelduse põhjal ei saa öelda, et kursuse raames uue meediaga sisuliselt tegeldakse, kuid tehnoloogiliste teadmiste arendamine tekitab eelduse, et õpetaja võiks õppetöös uut meediat kasutama hakata, kuna uue meediaga tegelemiseks peab omama tehnoloogilisi teadmisi.

Tallinna Ülikooli 2013/2014. õppeaasta eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituses on üliõpilasel võimalus kuue ainepunkti ulatuses kuulata valikaineid. Nende seas on valikaine „Interaktiivne tahvel klassis ja virtuaalses õpikeskkonnas“, mille eesmärkideks on tutvustada tehnoloogilisi võimalusi õppematerjalide visualiseerimiseks ning veebipõhiste meediavahendite rakendusi. Kursusel räägitakse interaktiivse tahvli olemusest, kuidas seda integreerida õppetöös kasutatavate õppematerjalidega, sealhulgas veebilehtedega. (Tallinna Ülikooli õppeinfosüsteem, 2014) Uuele meediale lähenetakse tehnoloogiliselt, kursusega luuakse eeldused, et uut meediat saaks rohkem õppetöös kasutada, kuid uus meedia pole ainesisuks.

Valikaineks on kursus pealkirjaga „Haridustehnoloogia koolis“, mis hõlmab erinevate IKT-vahendite kasutamist õppetöös. Aine käigus õpib üliõpilane koostama õpiobjekti, interaktiivseid töölehti (PuzzleMaker, Comic Creator) ja teste, tutvustatakse kontrolltööde koostamisvõimalusi veebikeskkonnas eFormular jne. Kursuse lõpuks oodatakse, et üliõpilane oskab koostada tööjuhendeid, mis sisaldavad interaktiivseid töölehti, rakendab kaasaegseid IKT võimalusi, koostab arvutipõhise tunnikava ja ainealase veebilehe. (Tallinna Ülikooli õppeinfosüsteem 2014) Kursuse õpitulemusteks on uue meedia elemendid ning saab öelda, et tehnoloogia käsitlemise kaudu luuakse uue meedia objekte, mida õppetöös kasutada.

Kohustuslik on aine pealkirjaga „Õppekeskkond ja selle loomine“, mille üheks eesmärgiks on „luua eeldused tänapäeva õpetajalt oodatavate haridustehnoloogiliste teadmiste ja oskuste kujunemiseks“. Üliõpilaselt oodatakse kursuse jooksul linkide kogu loomist, essee kirjutamist e-õppe teemal (Tallinna Ülikooli õppeinfosüsteem 2014), mis näitab, et konstrueeritakse uue meedia elemente, mida õppetöös rakendada.

Õpetajakoolitusega seostuvad Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kodulehel olevad õppematerjalid, mis on koostatud õppekava läbivatest teemadest lähtuvalt ja need aitavad saavutada soovitud õpitulemusi. Meedia ja tehnoloogiaga seonduvad teemad „Tehnoloogia ja innovatsioon“ ning „Teabekeskond“. Esimese teema õpitulemuste saavutamisel areneb õpilastel suutlikkus kasutada tehnoloogilisi ja digiajastu vahendeid, suhtluskeskkondi õppimises, töös ja igapäevaelus. Iga õpitulemuse järel on kodulehel hindamisülesanded, mida õpetajad ja koolid kasutada saavad. Teise teemaga taotletakse teabeteadlikkuse kujundamist. Keskendutakse meediatekstidele, sh internetile, infootsingule, lähenetakse kriitiliselt meediateksti sisule, infohulgale, mida uues meedias avalikustada või mis on juba avaldatud. Iga õpitulemuse järel on lisatud nagu eelneva teema puhulgi ülesanded, millega vastavat õpitulemust püütakse saavutada. (Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus 2014) Materjalide sisuks on uus meedia, taotletavad õpitulemused arendavad kriitilist suhtumist uues meedias leiduva info suhtes, arendavad infos orienteerumist ja tehnoloogiliste vahendite kasutamist, keskenduvad uue meedia ohtudele, seega ülesanded annavad oskuseid, mida tänapäeva ühiskonnas inimesel vaja läheb. Kui Tartu Ülikooli allüksuse veebilehelt võib õppejõudude koostatud uut meediat käsitlevaid materjale leida, on üpris tõenäoline, et õpetajakoolituses peetakse taoliste tahkude arendamist oluliseks ning õppetöös tegeldakse erinevate analoogsete ülesannete koostamisega.

Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli õpetajakoolitused pakuvad uue meedia kohta mõningaid teadmisi, kuid peamiselt lähenetakse tehnoloogilise poole kaudu. Seetõttu saab öelda, et 2-aastane õpetajakoolitus ei valmista õpetajat piisavalt ette selleks, mida

riiklik õppekava temalt nõuab. Et uut meediat tunnisi enesekindlalt käsitleda, peab õpetajal olema sisuline teadmine uuest meediast, selle eripärast ja ei piisa vaid tehnoloogiliste teadmiste andmisest. Viimasele tahule pööratakse õpetajakoolituses tähelepanu nii kohustuslike kui valikainete kaudu, aga fookuses on vahendid, kuidas õpetaja saab õppematerjale koostada, mis ei tähenda, et materjalide koostamise kaudu areneks õpetajatel suutlikkus sisuliselt uue meediaga klassiruumis tegeleda.

Tartu Ülikooli täiendkoolituste seast leiab koolituse pealkirjaga „21. sajandi oskused“. Ainekirjelduses on välja toodud uue meedia tahk – ühe teemana käsitletakse uue meedia kirjaoskust ja arvutipõhist mõtlemist. Kursuse fookuses on 21. sajandi muutuste foonil tähtsaks saanud pädevused: loov mõtlemine, suhtluspädevus, iseseisva teadliku õppija kujundamine. Kursuse „Meediatekstide kriitiline analüüs“ eesmärgiks on valmistada õpetajat ette gümnaasiumikursuse „Meedia ja mõjutamine“ läbiviimiseks. Ainekirjeldusest selgub, et koolitusel keskendutakse keeleliste vahenditele, millega luuakse meediatekstides maailm, tekste analüüsitakse kriitiliselt, mille põhjal võib öelda, et uus meedia ei ole eesmärgiks, kuid kursusel käsitletav tuleb kasuks kindlasti uue meedia tekstide kriitilise hindamise oskuse arendamisele ja õpetajal on vaja neid teadmisi, et mõjutamisvõtteid õpilastele edasi anda. Tartu Ülikooli täiendkoolituste seast leiab veel IKT-vahendite ja iPad'i rakendamist õppetöös käsitlevaid kursuseid. (Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem 2014) Ainekirjelduste põhjal saab öelda, et valdavalt on kursustel fookuses tehnoloogiliste teadmiste käsitlemine, uue meedia sisulist poolt on vähe, kuid mingil määral omandab õpetaja kursuse käigus teadmisi, mis hõlbustavad uue meedia õpetamist.

Tallinna Ülikooli täiendkoolituste seast leiab mitmeid, mis käsitlevad uut meediat või selle elemente. Meediaalaseid koolitusi pakub Tallinna Ülikooli Balti Filmi ja Meediakool, kus üheks õpetajatele mõeldud täiendkoolituseks on „Film ja selle kasutamine õppeprotsessis“, mille eesmärgiks on valmistada gümnaasiumiõpetajaid ette valikkursuseks „Kirjandus ja film“. Kuigi koolitusel keskendutakse filmi olemusele nii teoorias kui praktikas, seostub kursus uue meediaga sel viisil, et kasutatakse uue

meediaga seotud programmi MovieMaker. (Tallinna Ülikooli koolituskalender 2014) Sellest nähtub, et koolitusel on puutepunkte uue meediaga, kuid lähenemine on tehnoloogiline.

Täiendkoolitusel „Ekraanivideote kasutamine õppematerjalide loomisel“ antakse ülevaade erinevatest digitaalsetest vahenditest, millega õppematerjale luua, näiteks ekraanivideod, käsitletakse ka loodud videote levitamise keskkondasid YouTube, Vimeo, veebilehestikud. (Tallinna Ülikooli koolituskalender 2014) Praktilise tegevuse kaudu omandab õpetaja nii tehnilised kui sisulised teadmised uue meedia võimaluste rakendamisest õppetöös. Kuna YouTube on õpilaste seas populaarne uue meedia keskkond, tekitatakse täiendkoolitusega eeldused, et õpetaja kasutab omandatud teadmisi kooliski ning muudab õppetöö õpilastele huvitavaks.

„Kirjandusteos ajaloo, emakeele ja kirjanduse ühendajana – ajaloolise sisuga ilukirjandusliku tervikteose lõimitud käsitus“ kursusel tegeldakse küll kirjandusteosega, kuid õpetajad peavad erinevaid tegevusi sooritama veebis: tagasisidestama teiste töid, kasutama aktiivõppeid, mis seostuvad uue meediaga, näiteks videoklipp, fotoromaan, koomiks. (Tallinna Ülikooli koolituskalender 2014) Tegemist on väga vajaliku koolitusega, kuna õpetaja harjub kursuse jooksul ise uue meedia vahendusel õppima, ta hakkab nägema uue meediaga seotud võimalusi õppimise atraktiivsemaks muutmisel ning lähendab kooli ja koolivälisest tekstimaailma.

Kursus „Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ integreerimine II kooliastme eesti keele ja matemaatikatundidesse, kasutades veebipõhiseid õpikeskkondi“ arendab õpetajas teadmisi haridustehnoloogilistest võimalustest, mille abil muuta õpikeskkond kaasaegseks. Käsitletakse teemasid, mis seostuvad uue meediaga: arvamuse avaldamine ja suhtlemine internetis, netikett, meediatekstide analüüs, ajurünnak veebipõhiste vahenditega, veebipõhised küsitluskeskkonnad, interaktiivse postri ja reklaami koostamine, mõttekaaslaste leidmine sotsiaalmeedias, Google Drive'i rakendused, veebipõhised rühmatööd ja ühiskirjutamine, blogid. (Tallinna Ülikooli koolituskalender

2014) Loetelust nähtub, et kursus on sisukas: käsitletakse erinevaid uue meedia tekste ja veebis olevaid õppimist hõlbustavad vahendeid, millega õpilastele õppimine huvitavamaks ja kaasaegsemaks muuta. Tehnoloogiliste võimaluste kõrval käsitletakse uut meediat ka sisuliselt, mis tekitab õpetajas julgust katsetada õpilastega uue meedia tekstide loomist.

Eesti Emakeeleõpetajate Selts korraldab igal aastal sügis- ja kevadpäevi, mille raames toimub erinevaid ettekandeid, mida seob ühine kontseptsioon. 2013/2014. õppeaasta koolitustel uus meedia kajastamist ei leia. Uurides koolituste kirjeldusi, on kõige hiljutisem uue meedia käsitus 2012. aasta kevadpäevadel, kui peeti ettekanne *online*-meedia eripärast. Ettekannetes räägiti veel e-raamatust, e-lugerist, e-õppevarast. Keskenduti siiski tehnoloogilisi poolele, uue meedia võimalusi õppetöös kodulehel olevate kirjelduste põhjal ei käsitletud. Vaadeldes varasemate aastate ettekannete kirjeldusi, leiab mõningaid ilminguid uuest meediast: 2007. aasta ettekanne „Virtuaalse ÕSi kasutamisest koolitöös“, „Tiigrihüpe ja eesti keele õpetamine koolis“, 2009. aasta ettekanded „Uus õppekava – uus keel?“, 2011. aastal tutvustati mobiilirakendust Sõnar. 2010. aasta suvekooli programmi kirjelduses peegeldub arusaam muutuva maailma mõjust õppimisele: „[...] tänapäeva valdavalt visuaalses keskkonnas (TV, filmid, arvutimängud, internet jms) kasvavatel lastel on järjest raskem (sõnalist) teksti mõista, puudu jääb kujutlusvõimest, ilukirjanduse lugemisel ei lähe nn isiklik film käima jms.“ (Eesti Emakeeleõpetajate Selts 2014) Eesti Emakeeleõpetajate Selts on tegelenud koolituspäevadel uue meediaga, muutuva ühiskonna teadvustamise ja selle mõju õppetöole, kuid hiljutistel koolitustel uut meediat ei käsitleta. See ei peagi tingimata nii olema, kuna on palju muid teemasid, millega õpetajal end täiendada tuleb, kuid uue meedia alaste koolituste pakkumine seltsi kuuluvatele õpetajatele võiks olla järjepidevam ja mitte keskendumata ainult tehnoloogilisele poolele.

2.2. Õppekomplektide analüüs

Valim on koostatud põhimõttel, et selles oleksid õpikud ja töövihikud, mis vastavad põhikooli riiklikule õppekavale ja mida praegu valdavalt III põhikooliastme emakeeleõpetuses kasutatakse. Seepärast kuuluvad valimisse järgmised III põhikooliastme eesti keele õppekomplektid: Priit Ratassepa õpikud ja töövihikud "Lausetest tekstini", "Sõnadest tekstini" ja "Mõttest tekstini" ning Reet Bobõlski ja Helin Puksandi õpikud ja töövihikud "Peegeel" (vt Tabel 2).

Õppekomplektide analüüsil keskendub magistritöö autor uue meedia mahule, tekstiliikidele, harjutustes olevatele tegevustele ja oskustele, mida uue meedia ülesannetega arendatakse. Töö autor on õppekomplekti analüüsi jaganud neljaks:

- 1) uus meedia kui õpiobjekt;
- 2) uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks;
- 3) uus meedia kui erinevate tekstide allikas;
- 4) uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja.

Tabel 2. Analüüsitud põhikooli III astme eesti keele õppekomplektid.

Autor	Õpik	Ilumisaasta
Priit Ratassepp	Õpik "Sõnadest tekstini: eesti keele õpik 7. klassile". Töövihik "Sõnadest tekstini: eesti keele töövihik 7. klassile" (I, II osa)	2009
Priit Ratassepp	Õpik "Lausetest tekstini: eesti keele õpik 8. klassile". Töövihik "Lausetest tekstini: eesti keele töövihik 8. klassile"	2010
Priit Ratassepp	Õpik "Mõttest tekstini: eesti keele õpik 9. klassile". Töövihik "Mõttest tekstini: eesti keele töövihik 9.	2013

		klassile” (I, II osa)	
Reet Puksand	Bobõlski, Helin	Õpik ”Peegel 1: 7. klassi eesti keele õpik”. Töövihik ”Peegel 1: 7. klassi eesti keele töövihik”	2009
Reet Puksand	Bobõlski, Helin	Õpik ”Peegel 2: 8. klassi eesti keele õpik”. Töövihik ”Peegel 2: 8. klassi eesti keele töövihik”	2010
Reet Puksand	Bobõlski, Helin	Õpik ”Peegel 3: 9. klassi eesti keele õpik”. Töövihik ”Peegel 3: 9. klassi eesti keele töövihik”	2011

2.2.1. ”Sõnadest tekstini: eesti keele õpik 7. klassile” ja töövihik

Uus meedia kui õpiobjekt

Uue meediaga tegeldakse õppekompleti peatükis „Veebisuhtlus“, kus fookuses on e-kiri, selle korrektne vormistamine ning ametliku stiili valdamine asjaajamises. On mitmeid näiteid sõnastusest ja stiilist ning õpilane peab vastavalt ametlikule või argisele suhtlusele korrektse valima. Uue meedia vorm on ülesannetes seotud korrektse registri valikuga ning e-kiri on kindlasti see tekst, mida õpilased igapäevaelus loovad või tulevikus koostama hakkavad, seetõttu on e-kirja käsitlemine oluline. Õige sõnastuse ja stiili valimise sidumine uue meedia teksti käsitlemisega arendab õpilases *online*-suhtluspädevust. Nimetatud tegevus on oluline, kuna muutuvast tekstimaailmas, eriti uue meedia keelekasutuses võib kaduda arusaam, kuidas on korrektne kirjutada, lähtudes adressaadist. Uue meedia tekstidest käsitletakse lisaks e-kirjale MSN-i vestlust, kus õpilasel tuleb internetikeele näitest kirjutada kirjekeelne kokkuvõte. Nagu e-kirja puhul, on sellelegi tekstile lähenetud viisil, kus õpilases kinnistatakse arusaam allkeelte erinevusest.

Veebisuhtlust käsitlev peatükk on sisuliselt ühekülgne, keskendutakse kahele erinevale tekstile ja fookuses on kirjakeel, mitte aga veebisuhtluse eripära. Ülesannete kaudu areneb õpilasel oskus tarbida uue meedia tekste, kasutades tehnoloogiat ja digitaalseid vahendeid ning uue meedia tekste luua, mille kaudu tekib suhtluspädevus virtuaalses maailmas.

Õppekomplektis käsitletakse meediat ning traditsioonilise meedia kõrval on uuele meediale samuti tähelepanu pööratud. Meedia selgitamiseks on konstrueeritud joonis, millele on lisatud märksõnad nagu uudisteportaalid, erinevad veebilehed, trükimeedia kodulehed. Peatükk tutvustab meediamaastiku muutust: "Internetist on saanud üks peamisi meedia- ehk ajakirjanduskanaleid, kus lisaks veebilehtedele on endale teise kodu leidnud ajalehed, ajakirjad, raadio- ja telekanalid. Tänu uuele meediale on lugejatel võimalik ajalehes või ajakirjas avaldatud artikleid kommenteerida, samuti on lihtsam leida varem ilmunud materjale". (Ratassepp 2011: 112) Ülesanded nõuavad uue meedia üle arutlemist, näidete toomist, rühmatööd. Õpilased peavad arutlemise käigus mõtlema, kuidas on internet meediat muutnud. Samuti on ülesandeks tuua näiteid meediaväljaannetest, sealhulgas uue meedia vormidest. Rühmatöös tuleb tegeleda televisiooni, raadio, trükiajakirjanduse ja interneti kui uue meedia vormiga. Veebi käsitlev rühm peab töö käigus mõtlema järgmistele küsimustele: a) milleks internetti kasutate?; b) millised on interneti võimalused?; c) millised on interneti ohud?; d) koostage internetis käitumise meelepea. Peatükis olevate ülesannete kirjeldusest nähtub, et uut meediat käsitletakse küll sisuliselt, kuid üpris pealiskaudselt. Sisulised ülesanded uuest meediast panevad õpilast mõtlema selle olemusele, kuid ühtki praktilist ülesannet, mis arendaksid uue meedia kirjaoskust, pole. Rühmatöö meetod arendab suhtlus- ja koostööpädevust, aga ülesande sisuline pool seda ei tee.

Õppekomplektis lähenetakse uuele meediale kriitilise pilguga. Seda kinnitab ettekande koostamist käsitlevas peatükis ülesanne, kus õpilasel tuleb otsustada esitatud veebiallikate autoriteetsuse ja usaldusväärtsuse üle. Siinkohal näidatakse uue meedia rolli info leidmisel, õppetöö sooritamisel ning käsitletakse veebist leitud teabe kriitilist

hindamist. Õpilasel on vaja teada, et uus meedia ja selles leiduvad veebilehed ning keskkonnad ei ole ainult meelelahutuseks, vaid neid saab rakendada koolitöös, kuid erinevaid allikaid tuleb analüüsida, hinnates kriitiliselt neis olevat infot.

Uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks

Sõnavara ja astmevahelduse õppimisel on viidatud veebis olevale „Eesti õigekeelsussõnaraamatule“, sõnavara käsitlevas peatükis on praktiline harjutus netisõnastiku kasutamisest, mis kinnistab õpilastes oskust leida keeleabi uuest meediast ehk tarbida uut meediat eesmärgipäraselt. Murrete käsitlemisel esitatakse õppekomplektis internetiaadress, kust murdenäiteid kuulata saab, kuid antud juhul ei ole töökäsklust veebilehe kohta, seega praktilisest uue meedia tekstiga õpilasel selles peatükis tegeleda ei tule.

Peatükis, kus teemaks on kirja kirjutamine, tuuakse teate edastamise võimalusena välja tänapäevaseid uue meedia vorme: Skype, e-kiri. Puuduvad aga praktilised ülesanded selle kohta, kuidas uue meedia kaudu sõnumeid korrektselt edastada, õpikus on hoopis traditsioonilise kirja vormistuse näited. Kuigi uuele meediale peatükis viidatakse, ei arenda see õpilases uue meedia kirjaoskust. E-kiri, selle koostamine nii vormistuselt kui stiililt, esineb õppekomplektis veebisuhtlust käsitlevas peatükis, seega uus meedia suhtluse pidamise kanalina on siiski õppekomplektis esindatud, kuigi ühekülgsest.

Hääliku õigekirja peatükis on uus meedia leidnud rakendust e-kirja kaudu – ülesandes tuleb õpilasel mõelda ortograafia peale, isegi kui suhtlus toimub veebis. Nimetatud harjutus kinnistab õpilasel teadmist kirjakeele kasutamise olulisusest erinevates suhtlusolukordades uue meedia teksti kaudu.

Õppekomplektis käsitletakse traditsioonilise meedia vormidest intervjuud ja reportaaži, kuid õpikutekstis nimetatakse interneti tähtsust: ”Tänu internetile on tavaliseks muutunud ka kirjalikud intervjuud, mille puhul intervjuueeritav trüüb vastused arvutisse ja saadab küsijale” (Ratassepp 2011: 22). Intervjuu tekstinäide on mitmel viisil seotud

uue meediaga: allikaks Õpetajate Lehe veebiväljaanne, millele on lisatud link; intervjuu teema on internetitelefon Skype. Reportaaži käsitlemisel on uuele meediale lähenetud sarnaselt intervjuuga: illustratiivsed näited veebilehtedest, mille põhjal lugemisharjutusi sooritada. Ülesanded ei tegele uue meedia tekstide võimaluste ja eripäraga, vaid räägivad muutusest, mida internet ja tehnoloogia areng on kaasa toonud. Keskendutakse intervjuu ja reportaaži olemuse selgitamisele, uue meedia sissetoomise taotluseks võib olla huvitavuse aspekt, kuna uus meedia ja tehnoloogia pakub tänapäeva õpilasele enam huvi kui mõni teine teema. See viitab olukorrale, kus kooli ja koolivälist tekstimaastikku on püütud siduda.

Meediakanaliks, millest õppekomplektis räägitakse, on raadio ning uut meediat on püütud selleski peatükis temaga siduda. Õpilasel on ülesanne arutleda küsimuse üle *miks on raadio jäänud interneti ja televisiooni varju?*. Selle kaudu pannakse õpilane sisuliselt mõtlema meediamaastiku muutumise, uue meedia jõu üle, kuid arutlus ei ole see, millega õpilane suudaks tulevikus erinevaid uue meedia tekste tarbida ja toota.

Ettekande koostamisel on ühe materjali kogumise võimalusena esitatud internetti ning lisatud illustratiivne loend korrektset vormistatud allikatest. Keskendutakse interneti rollile info leidmisel, selle kasutamisele õppetöös, õpilane mõistab uue meedia vajalikkust, kuid taoline lähenemine ei arenda pädevusi, et orienteeruda uues meedias.

Jutustava teksti peatükis räägitakse blogist kui ühest võimalikust vormist, kuhu jutustavat teksti kirjutada, kuid pole ülesandeid, mis blogiga tegeleksid, harjutused käsitlevad traditsioonilisi lineaarseid tekste. Uue meedia vormi nimetamisega teavitatakse õpilast blogi olemasolust, kuid eesmärgiks ei ole seatud arendada suutlikkust seda luua, sissekandeid kirjutada, lugeda ja kommenteerida, lisada heli, pilti, videoid ehk koostada multimodaalseid tekste, seega ülesandes oleva tegevuse kaudu ei saa õpilane uusi teadmisi veebis olevatest tekstidest.

Uus meedia kui erinevate tekstide allikas

Õppekomplekti on võetud interneti usaldusväärsetest allikatest mitmeid tekste, mis arendavad ja avardavad õpilase teadmisi. Kuigi uus meedia pakub palju tekste, mida õppetöös kasutada, peab õpetaja kindlasti viitama ülesannete lahendamisel ja tekstide lugemisel neile veebiallikatele, kust tekstid võetud on. Nii areneb õpilasel kriitilise hindamise oskus internetis sisalduva info kohta. Vastasel korral ei oma õppekomplektis nimetatud lähenemine uuele meediale mingit tähtsust ja uus meedia on pelgalt lihtne variant õppekomplekti koostajale tekstide leidmiseks.

Uuest meediast leitud tekste on rakendatud sõnaliikide määramisel, kuid õppekomplektis puudub praktiline ülesanne, kuidas uues meedias leiduvaid tekste kasutada õppeaine teema käsitlemiseks, õppimiseks. Õpikus sisalduva harjutuse põhjal saab õpetaja anda samalaadse ülesande kodutööna, kuid sel juhul on õpetaja leidnud ise meetodiliselt lahenduse. Teksti ja pildi kooskõla käsitlevas peatükis on võetud veebilehelt tekst, mille põhjal õpilane ülesandeid lahendab, uudise peatükis on näide võetud Postimehe kodulehelt, aadressilt www.bioneer.ee on pärit tekst, millest tuleb leida kaashäälikuühendi põhireegli näiteid, Televisiooni ja raadio peatükkides on mitmed tekstid võetud veebist: TNS Emor, Õpetajate Leht, Rahvusringhääling, Riigi Teataja. Uut meediat on kasutatud tehnilistel, mitte sisulistel põhjustel ning selline lähenemine arendab õpilases ainult oskust kasutada tehnoloogiat, digitaalseid vahendeid, teised uue meedia pädevused on tagaplaanil, juhul kui õpetaja ei leia meetodit, mis keskenduks uue meedia tahkudele.

Uue meedia kui infootsingu oskuse arendaja aspekti leidub õppekomplektis vähe. Praktiliseks ülesandeks oli leida internetis üks arvustus ning sellest klassile ettekanne teha. Harjutuse kaudu areneb infootsingu oskus, suutlikkus uut meediat tarbida, kasutades arvustuse leidmiseks otsingu võimalusi, samuti peab leitud teavet kriitiliselt hindama.

2.2.2. "Peegel 1: 7. klassi eesti keele õpik" ja töövihik

Uus meedia kui õpiobjekt

Uue meedia vormidest õpetatakse e-kirja korrektset koostamist, lähtudes suhtluse ametlikkusest. Õpilases arendatakse suhtluspädevust, kuna e-kiri on tekst, mida õpilased tulevikus kirjutama peavad, et igapäevaelus hakkama saada, seega vastava teksti kirjutamise oskus ja sellega kaasnev suhtluspädevus valmistavad õpilast ühiskonnas toimimiseks ette. E-kirja näol käib kool ühiskonnas toimuvate muutustega kaasas.

Peatükk "Suuline ja kirjalik tekst" käsitleb uue meedia tekstis MSN-i ja e-kirja suhtluskeelt arutleva küsimuse vormis, kuid puuduvad praktilised harjutused internetikeele analüüsimiseks, mistõttu nimetatud teema puhul ei arene uue meedia teadmised.

Peatükis "Meedia ja meediakanalid" on selgitatud interneti kui kanalit uudiste vahendamiseks, mis näitab, et mõiste on väga kitsalt defineeritud. Lisaks selgitusele on mitmeid uue meediaga seonduvaid ülesandeid. Õpilasel tuleb tuua näiteid informatsioonist, mida veebist leida võib, samuti noortele suunatud meediaväljaannetest, sealhulgas internetiportaalidest. Põhjalikum uue meedia infoga tegelev harjutus on uurida kahe kuni kolme uudisteportaali sisu ning seda analüüsida, vastates esitatud küsimustele. Ülesanded arendavad infootsingu oskust, teadmisi meedias toimuvast ja uuest meediast kui info vahendaja rollist. Õpilane hakkab mõtlema oma meediatarbimise peale, millest on kasu õpetajal, kuna selle kaudu nähtub, millistes uue meedia keskkondades õpilased viibivad. Meediatekstist on lähemalt käsitletud uudist ning teemale lähenetakse traditsioonilise meedia kaudu. Uus meedia sisaldub uudise õpetamisel vaid sel viisil, et õpilasel tuleb vastata, millistest netiportaalidest uudiseid lugeda saab. Peatüki „Meedia ja meediakanalid“ praktilises ülesandes on õpilased aga uudisteportaale uurinud ja sisuliselt neid võrrelnud, seega kasutegur nimetatud mõtlema paneval ülesandel puudub, kuna uut teadmist edasi ei anta ja korratakse ilmselt neid portaale, millega tegeldi. Uut meediat on küll õppekomplektis

meediaga seotud, kuid ülesanded, küsimused ei arenda uue meedia teksti kirjutamisega lugemisoskust. Keskendutakse neile teadmistele, mis õpilasel juba olemas on.

Uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks

Õppekomplekti mitmed ülesanded nõuavad tööd uue meedia keskkondadega, kuid lähenemine uue meedia võimalustele on ühekülgne: veebilehtedelt tuleb õpilasel vastavat infot, et lahendada ülesandeid. Leidub harjutusi, mis arendavad oskust leida keeleabi veebist ja osata internetis olevaid keeleressursse tulevikuski kasutada. Selle kinnituseks on peatükk „Õigekeelsussõnaraamat“, mis sisaldab aadressil www.portaal.eki.ee oleva veebisõnastiku kasutamist nõudvaid ülesandeid. Keeleabi leidmist internetis kinnistatakse oma- ja võõrsõna teema puhul, kus õpilasel on ülesandeks leida Keeleabi lehelt soovitusi võõrkeele kasutamise kohta avalikes tekstides. Sõnaraamatute peatükis on ülesandeks leida aadressilt www.keelevaab.ee erinevaid sõnastikke, neid uurida ja lahendada praktilisi harjutusi ”Õigekeelsussõnaraamatu”, ”Antonüümisõnastiku” ja ”Sünonüümisõnastikuga”. Sellest saab järeldada, et oluline on tarbida uut meediat, kasutades digitaalseid vahendeid. Õppekomplekti põhjal on fookuses õpilase teadmiste avardamine veebisõnastikest ja internetis leiduvast keeleabist, mida nii õppetöös kui tavaelus kasutada.

Meediat käsitlevas peatükis nimetatakse dokumenti ”Eesti ajakirjanduseetika koodeks”, lisatud on veebiaadress, et õpilane seda uurida saaks. Uue meedia sissetoomine nimetatud peatükki ei oma kasutegurit, kuna konkreetset ülesannet, mis põhjendaks dokumendi lugemist, õppekomplektis pole, vaid õpetaja peaks selle ise andma, kui eesmärgiks lisaks muule oleks uue meedia infot käsitleda ja vastavaid keskkondi tutvustada.

Meediatekstidest keskendutakse uudise kõrval arvamusoole ja intervjuule ning mõlema puhul on uut meediat ülesannetes rakendatud. Arvamusoole käsitlemisel tuleb õpilasel otsida ajalehest üks arvamslugu ning on lisatud, et ka internetist võib selle võtta, seega viidatakse uue meedia aspektile leida veebist kiirelt vajalikku infot, ka traditsioonilisi

meediatekste, mida on harjutud ajalehest lugema. Samalaadne ülesanne esineb ka töövihikus, kus leitud arvamustele põhjal tuleb esitatud küsimustele vastata. Ülesannete puhul ei ole eesmärgiks uue meedia multimodaalsete tekstide lugemisoskuse arendamine, vaid keskendutakse traditsioonilisele lugemisoskusele. Intervjuu puhul on õpikus selgitatud *online*-intervjuu olemust, toodud on ka tekstinäide, mis aga ei esita õpilasele *online*-intervjuud ehedal kujul. Meedia ja selle tekstide peatükis saaks uut meediat tõhusamalt ülesannetesse lõimida, et õpilastes areneksid vajalikud oskused ja teadmised, kuidas uues meedia orienteeruda, erinevaid tekste lugeda ja neid ise koostada.

Uus meedia kui erinevate tekstide allikas

Veebist on võetud õppekomplekti mitmeid tekste, kuid uue meedia tekstid ei domineeri, nende kõrval esineb rohkelt ilukirjandus- ja traditsioonilise meedia tekste. Magistritöö autor toob välja mõned aadressid, kust õppekomplekti tekste on leitud: www.epl.ee, www.delfi.ee, www.tarbija24.ee, www.elu24.ee, www.ilmajaam.ee, www.hiiumaa.ee. Allikad on mitmekesised ja autoriteetsed, aga et õpilane viiteid märkaks, tuleb tunnis neile osutada, vastasel korral ei arene teadlikkus uue meedia keskkondadest ning neis olevast infost.

Uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja

Uus meedia on erinevatesse peatükkidesse lõimitud viisil, mis arendab õpilase infootsingu oskust. Arutlevat teksti käsitlevas peatükis on ülesandeks leida internetist fakte spordi ja sportlaste saavutuste kohta. Sõnaliikide teema on seotud nii, et õpilane otsib spordi kohta infot, koostab teksti ja märgib ära sõnad, mille liik tuleb määrata. Ülesandeks on leida infot loomadele korraldatavate võistluste kohta. Taolised lisaülesanded on olulised, kuna näitavad autoriteetseid allikaid, aitavad kriitiliselt suhtuda leitud infosse, arendavad uue meedia tarbimise ja uue meedia tekstide lugemisoskust.

2.2.3. „Lausetest tekstini: eesti keele õpik 8. klassile” ja töövihik

Uus meedia kui õpiobjekt

Mitmes õppekomplekti peatükis käsitletakse uut meediat sisuliselt: suhtlemise, suulise ja kirjaliku suhtluse eripära, kirjutamise, tekstist uue tekstini peatükkides. Suhtlemise teema juures tuleb õpilasel analüüsida e-õpet ehk õpetamist arvuti ja interneti vahendusel, leides poolt- ja vastuargumente. See paneb sisuliselt mõtlema tehnoloogilistele ja uue meedia avaratele võimalustele, mida rakendada õppetöös. Poolt- ja vastuargumentide leidmine arendab sisuliste teadmiste kõrval kriitilist mõtlemist. Ülesanne keskendub õpilaste eelnevatele teadmistele arvutist ja internetist, harjutus ise uut infot aga ei jaga, kasutegur seisneb pigem meetoodilises lähenemises.

Kirjaliku ja suulise suhtluse eripära käsitlevas peatükis on lugemisülesanne internetisuhtlusega kaasnenud muutusest keeles. Artikli põhjal tuleb lahendada mitmeid uut meediat sisuliselt puudutavaid ülesandeid: a) mida on veeb autori arvates muutnud?; b) too näiteid suulise kõnena kirja pandud veebitekstidest ja iseloomusta keelekasutuse sobilikkust; c) kirjelda oma suhtlust internetis; d) kirjuta artikli kohta netikommentaari. Harjutused tegelevad tekstist arusaamisega, kriitilise suhtumisega teemasse ja uue meedia teksti loomisega, kuid viimase tegevuse puhul peab õpilane ise olema suuteline kommentaari kirjutama, kuna kommenteerimise põhimõtteid ei kirjeldata.

Kirjutamist käsitlevas peatükis on üheks praktiliseks ülesandeks lugeda kahe inimese blogi ning võrrelda neid esitatud küsimustele alusel. Harjutus tutvustab õpilasele uue meedia vormi (blogi) ning arendab uue meedia teksti lugemise- ja kirjutamisoskust. Selle kõrval arendab harjutus lugemise-, ülesannetest arusaamise oskust ning suutlikkust üht liiki tekste vormiliselt ning sisuliselt võrrelda. Kuna blogid on levinud uue meedia tekstid ja õpilased veedavad palju aega internetis, seotakse ülesandega ka kool ja kooliväline maailm.

Õpiku lõpus olevas lisas on esitatud näide e-kirja korrektsest vormistusest, mida vaadeldi lähemalt 7. klassi õppekomplektis, kuid 8. klassis emakeeleõpetuses korratakse samuti e-kiri praktiliselt üle, kuna peatükis “Tekstist uue tekstini” on töövihikus ülesanne kirjutada sõbrale e-kiri. See viitab asjaolule, et uue meedia tekstidest peetakse olulisimaks e-kirja, kuna selle teksti kirjutamisoskust ning kaasnevat *online*-suhtluspädevust läheb koolivälises maailmas kindlasti vaja.

Uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks

Erinevate suhtlusolukordade nimetamisel tuuakse välja uue meedia vormid: e-kiri, internetilehekülg, MSN-vestlus. Uue meedia kaudu luuakse pilt tänapäeva ühiskonna mitmekesisest suhtlusmaastikust ning sellest tulenevalt muutub ka suhtlemine. Suhtlusolukordadest lähemalt räägib peatükk suulisest suhtlemisest, kus kokkuvõtvas ülesandeks on rühmatööna teha uurimus, mille sooritamisel saab kasutada uut meediat, näiteks küsimustiku laialisaatmise võimalusena nimetatakse Google'i keskkonda. Küsimustiku näidises on nimetatud uue meedia vormidest veel e-kirja, MSN-i, Skype'i, Google Talk'i. Ülesanne arendab õpilastel koostööoskust ning pädevust orienteeruda uue meedia maastikul ning erinevaid keskkondasid nõutud eesmärgil kasutada, seega areneb uue meedia kirjaoskus ja avarduvad õpilase teadmised uut meediat tarbides.

Tekstiliike käsitlevas peatükis on praktiliseks ülesandeks kirjutada teabetekst diagrammi põhjal, mis peegeldab 15–19aastaste noorte internetikasutuse eesmäärke. Diagrammil olevad uue meedia vormid on järgmised: mängukeskkonnad, *online*-ajalehtede artiklite kommenteerimine, foorumites sõnavõtmine, suhtlusportaalide külastamine, muusika, filmide jagamine, videote, piltide üleslaadimine, blogi, kodulehe täiendamine. Selle harjutuse kaudu praktiseeritakse teabeteksti kirjutamist, kuid teksti sisuks on valitud õpilasi kõnetav teema – uus meedia, millega tõsta huvi loetava diagrammi sisu vastu ning siduda kool ja kooliväline tekstimaailm.

Meedia teema käsitlemisel on õppekomplektis räägitud uuest meediast lugemisülesannete kaudu. Üks kajastab interneti tsenseerimist Hiinas, teine räägib

kodulehest. Ülesanded nõuavad tekstist vastuste otsimist, keskendudes funktsionaalsele lugemisoskusele, samas tuleb õpilasel suhtuda kriitiliselt olukorda, kui mõnes riigis piiratakse juurdepääsu internetis olevale. Harjutused arendavad vajalikke oskuseid, kuid uue meedia seisukohalt ei edasta nad infot uue meedia kirjaoskuse pädevuse tekitamiseks.

Referaadi koostamisel õpetatakse kasutatud kirjanduse nimekirja korrektset koostamist ning allikate seast leiab internetiallikate vormistamise näidiseid. Sellega viidatakse uue meedia infole ja leitud teabe rakendamisele õppetöös. Töövihikus on referaadi teema juures ülesanded, kus esinevad pildid internetikommentaaridest ning õpilase ülesanne on kommentaaride läbilugemise järel küsimustele vastata. Harjutustega arendatakse funktsionaalset lugemis- ja refereerimisoskust, kuid tekstide sisuks on võetud uue meedia tekstid, mis tekitavad õpilastes enam huvi, kuna tekstimaastik on neile tuttav.

Liitlausete kirjavahemärgistamise teema on seotud uue meediaga viisil, kus ühes ülesandes on uuest meediast rääkiv tekst. Praktilise harjutusena tuleb õpilasel otsida internetis tekst ning koostada sellest ise kirjavahemärgistuse harjutus. Nimetatud tegevus arendab nii kirjavahemärgistuse kui veebist info leidmise oskust.

Uus meedia kui erinevate tekstide allikas

Õppekomplektis esineb palju tekste, mis pärinevad erinevatelt internetilehekülgedelt. Allikad on mitmekesised ja usaldusväärsed ning ülesannete lahendamisel saab tunnis allikatele viidata ja arendada õpilaste teadmisi autoriteetsetest veebilehtedest. Kui aga emakeeleõpetuses õppekomplektis olevatele uue meedia keskkondadest pärinevate tekstide linkidele tähelepanu ei pöörata, jääb uue meedia tahk kajastamata.

Eesti Keele Instituudi kodulehelt pärineb eestlaste ja soomlaste suulise suhtlemiskäitumise võrdlus. Kui õpilane tunneb lisahuvi teema vastu, leiab ta vastava veebiaadressi õpikust. Mitmesse peatükki on võetud temaatilised tekstinäited erinevatest uue meedia keskkondadest, näiteks kirjanike nõuanded kirjutamise kohta, tarbeteksti

illustratiivne materjal Vikipeediast, ilukirjandusteksti näitele on lisatud link. Peatükis “Juhend” esineb joonis digiallkirjastamisest, aadressile on joonise all viidatud. Delfi ja Horisoni veebilehtedelt pärinevad tekstid, millest on vaja leida lauselühendid ja rindlauseid. Töövihikus esineb põimlause kirjavahemärgistamise ülesandes tekst, mis võetud veebist aadressilt www.folk.ee. Alusteksti põhjal kirjutamise õpetamiseks on mitmed tekstid pärit Postimehe *online*-väljaandest. Meediateetika põhimõtteid puudutavas peatükis on sõnavabadust käsitlev tekst võetud veebilehelt www.eesti.ee/est/sõnavabadus/. Töövihikus on uudiseid Delfi kodulehelt, mille põhjal õpilane lahendab lugemisülesandeid. Lisaks on tekste veel aadressidelt www.estonica.org (referaati käsitlev peatükk), www.klassifilm.com, Eesti Päevalehe veebilehelt, Eesti Rahvusringhäälingu kodulehelt.

Ülesandeid, mis uue meedia keskkondade kaudu **infootsingu oskusele** keskenduksid, õppekomplektist ei leitud.

2.2.4. „Peegel 2: 8. klassi eesti keele õpik” ja töövihik

Uus meedia kui õpiobjekt

Osaliselt on uus meedia lõimitud peatükkidesse, mis käsitlevad keelt ja suhtlusolukorda ning referaadi koostamist. Esimeses peab õpilane iseloomustama MSN-i keelekasutust, teises illustreeritakse korrektse veebiallikakirje koostamist. Keeleanalüüsi eesmärgiks on viitamine erinevatele suhtlusolukordadele ja nende mõjule keelele. Selle kaudu mõistab õpilane, et uue meedia keskkondade keelekasutust ei saa rakendada igal ajal ja igal pool ning sellega areneb suhtluspädevus. Veebiallikale viitamine referaati käsitlevas peatükis peegeldab asjaolu, et uus meedia on saanud tähtsaks osaks koolitööde sooritamisel ning raamatute kõrval peab oskama tänapäeval ka internetiallikatele korrektselt viidata.

Õppekomplektis on kaks peatükki, “Veebitekstid” ja “Veebisuhtlus”, mille õppesisuks on läbivalt uus meedia. Esimeses selgitatakse IP-aadressi, domeeni olemust, interneti

ajalugu tutvustab funktsionaalne lugemisülesanne, mille kaudu tehakse sissejuhatus uude meediasse. Seejärel tutvustatakse Neti ja Google'i otsingumootoreid ning praktiline harjutus on Neti kataloogi kohta, mille sooritamisel tuleb tutvuda kataloogiga ja vastata ülesandes esitatud küsimustele otsingumootori kohta. Selle kaudu omandab õpilane oskuse vajalikku infot leida, tarbides uut meediat.

Õppekomplektis on rõhutatud kriitilist suhtumist uude meediasse ja usaldusvääruse kontrollimise vajalikkust. Seda kinnitab ülesanne, kus tuleb jõe, järve, ehitise kohta harjutuses nõutud teavet leida. Funktsionaalse lugemise kaudu on uut meediat käsitletud, kuna tekstid on kas sisuliselt internetikeskkondadest või need kujutavad uue meedia keskkondi. Esineb lugemisülesanne, mis keskendub USA teismeliste Facebooki-sõltuvusele. Teema kõnetab õpilasi kindlasti, kuna Facebook on väga populaarne uue meedia keskkond. Ühe punktina saab teksti käsitledes õpilastega arutada Facebooki-sõltuvuse teemat ja seeläbi arendada kriitilist suhtumist suhtlusportaalide vajalikkusesse ja sealsesse käitumisse. Lisaks on veebilehtede külastatavuse joonis, uudisteportaali Delfi kommentaarid, mille põhjal vastab õpilane erinevatele küsimustele ja analüüsib ka veebikommentaari keelekasutust. Peatükis käsitletakse uut meediat küll sisuliselt, arendatakse kriitikameelt, infootsingu pädevust, kuid puuduvad praktilised ülesanded erinevatest uue meedia keskkondadest, sest veebitekstidest on vaid otsingumootorite kasutamise ja e-kirja kirjutamise oskuse arendamisele keskendunud. Valdavalt lõimitakse uus meedia lugemisülesannetega, mille kaudu aga ei arene uue meedia kirjaoskus ega teadmised uue meedia tekstide eripärast.

Peatükis "Veebisuhtlus" domineerib samuti lugemisülesannete kaudu uue meedia käsitlemine, esinevad üksikud praktilised harjutused, kus õpilane puutub kokku uue meedia keskkonnaga ehedalt. Üheks praktilise ülesande näiteks on uurida kodulehte Lugeda On Mõnus aadressil www.lom.edu.ee ja kirjutada ise sinna üks veebikommentaar. Teiseks harjutuseks on uurida internetis olevat infot emotikonide kohta ja koostada emotikonide seletussõnastik. Selle kaudu areneb infootsingu pädevus ning kajastatakse internetikeele omapära. Esitatud on e-kirja kirjutamise õpetus, mida

käsitleti ka 7. klassi õppekomplektis. Tekstülesande kaudu kajastatakse kriitilise suhtumise vajalikkust uude meediasse ning õpiku autorite viide sellele, et veeb on avalik ruum ja kirjutatud tekste saavad kõik lugeda. Esineb veel mitmeid tekste, mis räägivad uuest meediast, kuid nende kaudu ei arene uue meedia kirjaoskus: tekst kirjandusfoorumist, interneti mõjust eesti keelele.

Uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks

Mitmete teemade juures on viidatud veebis sisalduvale keeleabile, näiteks lühendeid käsitlevas ülesandes on töökäskluses kirjas, et vajadusel otsib õpilane abi internetist, kuid pole kirjas, milliselt veebilehelt. Õpilaselt ja õpetajalt eeldatakse sel juhul iseenesest teadmisi, kust õigeid vastuseid leida.

Õigekeelsussõnaraamatu kasutamist õpetavatest ülesannetes pole nimetatud veebisõnastikku, küll aga antakse link veebisõnastikule. Ülesannete sooritamine õigekeelsussõnaraamatuga on magistritöö autori arvates keeruline, kuna klassides pole “Õigekeelsussõnaraamatu” paberväljaandeid ning ka elektrooniliselt saab ülesannet sooritada kas arvutiklassis või kodutööna. Arvutiklassis toimuvaid tunde aga alati sooritada ei saa ning kodutööd saab õpilane teha siis, kui ta on tunnis uue teadmisega kursis ja seejärel kinnistab seda kodus. Nimetatud tahk on oluline, sest paljudes õppekomplektis olevates ülesannetes on läbivalt viidatud elektroonilisele õigekeelsussõnaraamatule. Kui aga reaalne kokkupuude sõnastikuga on raskendatud, siis puudub ülesannetel praktiline väärtus.

Suulist ja kirjalikku teksti käsitledes võib võimalusel kuulata teksti uue meedia vahendusel aadressil www.vikerraadio.err.ee ning seejärel tuua välja kõnekeele tunnused. Selle harjutuse juures õpilane paraku ise praktiliselt uue meedia keskkonda ei kasuta, ta kuuleb vaid heli.

Ajakirjandust ja keelekasutust käsitlevas peatükis keskendutakse keelekasutuse erinevustele seoses uue meedia keskkondadega: ülesandeks on uurida sageli

kasutatavate eestikeelsete suhtlusportaalide keelekasutust ja seda iseloomustada, võrrelda vaatluse tulemuste põhjal internetikeelt kirjakeelega. Selle kaudu areneb teadmine sotsiaalvõrgustikest, kuna õpilane hakkab ülesannet sooritades uut meediat tarbima.

Samas peatükis tuleb õpilasel kuulata kolme raadiojaama saateid ning iseloomustada ja võrrelda saatejuhtide keelekasutust. Kuigi ülesandes pole viidatud uuele meediale, kuulatakse tänapäeval raadiot enamasti veebi vahendusel ja õpetaja saab sellele asjaolule viidata, seega uut meediat saab sellegi teema puhul rakendada ja õpilastes arenevad teadmised uue meedia avaratest võimalustest.

Uus meedia kui erinevate tekstide allikas

Uue meedia tekste leiab õppekomplektist traditsioonilise meedia ning ilukirjanduslike tekstide kõrval üpris palju. Mitmeid neist käsitlevad ka sisuliselt uut meediat ning tekstid arendavad funktsionaalset lugemisoskust. Magistritöö autor esitab mõned näiteid allikatest ja teemadest, mida õppekomplekti uuest meediast on võetud. Artikkel sõna “pune” käänamisest pärineb www.keeleeabi.eki.ee kodulehelt. Tundidesse hilinemise probleemi käsitlev tekst võetud aadressilt www.naistemaailm.ee, Hiiu murde tekst, mis tuleb kirjakeelde tõlkida, pärineb veebilehelt www.hiiumaa.ee, Facebooki-sõltuvuse artikkel aadressilt www.tarbija24.ee, sporditeemaline lugemisülesanne aadressilt www.sport.err.ee. Lisaks on pärit tekstid järgnevatelt kodulehtedelt: www.postimees.ee, www.paber.ekspress.ee, www.ekspress.ee, www.miksike.ee, www.seoeffect.com, www.virumaateataja.ee, www.sakala.ajaleht.ee, www.opleht.ee, www.ohtuleht.ee, www.just.ee, www.eall.ee, www.neljas.ee, www.fennougria.ee, www.uudised.err.ee, www.folklore.ee, www.stuudio.nukuteater.ee, www.stat.ee, www.forte.delfi.ee, www.dea.nlib.ee, www.healaps.ee. Peegeldub uue meedia tekstide rohkus ning allikate mitmekesisus: esineb ajalehtede veebiportaale, uudiste veebiportaale, keele- ja kultuuriteemalisi kodulehti ning neile tunnis viidates areneb õpilases teadmine mitmekesistest uue meedia keskkondadest, kust erinevateks ülesanneteks infot leida.

Uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja

Veebilehed, kuhu ülesannetega õpilasi suunatakse, on autoriteetsed ning sisaldavad keelealast, aga ka üldist silmaringi arendavat teavet. Õppekomplekti valitud uue meedia keskkonnad on taolised, millega enamik õpilasi vabal ajal kokku ei puutu ja selle kaudu areneb õpilase teadmised erinevatest väärtuslike infot sisaldavatest internetilehtedest, mida edaspidi elus ja õppetöös kasutada.

Infootsingut arendatakse õppekomplektis valdavalt sellisel viisil, et õpilasel tuleb erinevate organisatsioonide kodulehti uurida ning vastata esitatud küsimustele ehk lähenetakse funktsionaalse lugemise kaudu. Infootsingu ülesanded seotakse paljudel juhtudel peatükis esineva funktsionaalse lugemisülesandega, milles esineva isiku, koha vms kohta tuleb õpilasel veebist teavet leida. Osaliselt arendavad õppekomplekti ülesanded lisaks infootsingu oskusele ka esitluse, joonise koostamise ja ettekande esitamise oskust. Harjutusi on palju (peaaegu iga õppekomplekti teema juures) ja neid saab sooritada enamasti kodutööna või arvutiklassis, mistõttu võib tekkida olukord, et ülesannete tegemiseks ei jätku aega. Ülesannetes tuleb õpilasel uurida järgmiseid uue meedia keskkondi:

- 1) Politsei- ja Piirivalveameti kodulehte ID-kaardi taotlemise eesmärgil;
- 2) aimekirjanduse peatükis Horisondi kodulehte ja vastata esitatud küsimustele;
- 3) Emakeele Seltsi ning Eesti Keele Instituudi kodulehte;
- 4) suulise ja kirjaliku teksti peatükis Võru Instituudi ja Kihnu Kultuuri Instituudi veebilehte;
- 5) internetiallikaid, kust leida teavet kahe lugemisülesandes esinenud mäe ja alpinistide kohta;
- 6) nimede õigekirja peatükis kasutada Onomastika andmebaasi ja tulemuste põhjal koostada diagrammi;
- 7) veebilehti, kust saada infot ühe laskesuusataja kohta;
- 8) veebilehti, kust saada infot Chalice'i kohta;
- 9) veebilehti, kust saada infot ühe kirjaniku kohta, kelle kohta noortekirjanduse leksikoni artikkel kirjutada;

- 10) uurida veebist Contra, Urmas Nemvaltsi tööd;
- 11) otsida infot Stephen Hawkingi kohta, sealhulgas YouTube'ist;
- 12) Pressinõukogu kohta infot otsida aadressilt www.eall.ee;
- 13) Statistikaameti kodulehelt uurida koorilauljate harrastajate arvu.

2.2.5. „Mõttest tekstini: eesti keele õpik 9. klassile” ja töövihik

Uus meedia kui õpiobjekt

Õppekomplektis käsitletakse uut meediat peatükis “Võrgumaaailm” ning fookuses on järgmised teemad: veebiteksti eesmärgid ja eripära; teabe otsimine ja kasutamine; keelekasutus veebis; veebiviisakus. Esimesena õpetatakse, kuidas veebiteksti lugeda, kuna tekst internetis on multimodaalne, hõlmates nii sõnalist teksti, fotosid, videoid kui helisid, seega räägitakse uue meedia teksti eripärast ja antakse juhised multimodaalse teksti lugemiseks. See on väga vajalik, kuna mittelineaarsete tekstidega puutuvad õpilased koolivälises maailmas enamasti kokku. Ülesannete seas pannakse õpilane arutlema uuest meediast, esitatakse 9. klassi õpilase mõtted interneti kohta. Harjutustes on neli fotot veebilehtedest, mida õpilasel võrrelda tuleb. Praktiliseks paaristöö ülesandeks on uurida ühe kooli veebilehte ning lugeda sealset teksti multimodaalse teksti lugemise nõuannetest lähtuvalt ning anda hinnang kodulehele ja kirjutada kokkuvõtte sellest. Õppekomplektis antakse teadmised, juhised uue meedia tekstist ning praktiliste harjutuste kaudu saab õpilane teoreetilist osa kinnistada, areneb uue meedia teksti lugemise oskus.

Uut meediat kasutatakse väga palju info otsimiseks ning antud peatükk õpetab, kuidas teavet otsida ja kasutada ning praktilised ülesandedki on selle kohta. Nimetatud on otsingusüsteeme www.google.ee, www.yahoo.com, www.neti.ee. Illustratiivselt on näidatud info otsimise samme ja viidatud sellele, et info usaldusväärsuses tuleb veenduda ehk on puudutatud kriitilist suhtumist uude meediasse. Internetist teabe otsimine ja selle kasutamine on seotud refereerimise, tsiteerimise ja viitamisega. Antud alapeatüki ülesanded puudutavad veebiallika usaldusväärsuse hindamist, infootsingu

arendamist otsisõnade leidmise näol, allikate õigele valikule, lähtudes uuritavast teemast. Kui õpilane peab tegema referaadi või uurimistöö, siis nimetatud alapeatükk keskendubki sellele, kuidas jõuda usaldusväärsetele teemakohastele veebilehtedele. Õppekomplektis esitatu näitab, et õpilaselt ei oodata kogemuse kaudu tekkinud oskust leida veebist infot, vaid õpiku autor annab selleks juhised, kuna info, mida läheb õppetöö jaoks vaja, ei ühti selle teabega, millega õpilased koolivälises maailmas kokku puutuvad, seega võib neil referaadi, uurimistöö jaoks vajaliku info leidmine keeruliseks osutuda.

Uue meedia keelekasutust käsitletakse lugemisülesannete kaudu, millele on lisatud praktilised harjutused uuest meediast. On kaks teksti, üks emotikonidest, teine internetikeele mõjust noortele ja emakeeleõpetusele, mille põhjal tuleb erinevaid ülesandeid lahendada. Emotikonidele peab õpilane sõnalisi vasteid leidma ning nimetama olukorrad, millal tuleb kindlasti kirjakeelt kasutada. Peegeldub soov teha õpilasele mõistetavaks veebis kasutatava keele ja kirjakeele erinevus ning olukorrast sõltuva korrektse registri valiku olulisus. Internetis toimuvale suhtlusele mõtleb õpilane sisuliselt, kui sooritab mitmest sammust koosnevat harjutust: esmalt loeb ta õppekomplektis esitatud arvamusi veebisuhtlusest, seejärel küsitleb oma vanemaid nende keelekasutuse uurimiseks ja lõpuks kõrvutab tulemused. Ülesanne nõuab iseseisva töö oskust, andmete kogumist ning keskendub sisuliselt uue meedia keelele.

Veebiviisakust käsitledes peab õpilane endale praktilise harjutuse kaudu selgeks tegema kommenteerimise reeglid. Internetis sobimatu käitumise mõistmiseks on arutlust nõudvad küsimused, näide uudisteportaal Delfi sobimatute kommentaaride määratlusest, mille põhjal tuleb õpilastel paaristööna erinevaid ülesandeid täita. Paaristöö üheks osaks on uurida mingi teise kommentaariumi reegleid ning neid Delfi omadega võrrelda. See peaks kinnistama õpilases arusaama ebaviisaka suhtlemise vältimisest veebis, samal ajal õpitakse lugema uue meedia teksti. Praktiliselt tuleb õpilasel ebaviisakate kommentaaride määramiseks uurida erinevaid tekstinäiteid, sealhulgas muusikavideo kommentaare ning nimetama viisaka veebikäitumise reeglid,

mille vastu on eksitud. Valitud on tekst, mis haarab õpilase tähelepanu, kuna vabal ajal vaatavad õpilased väga palju uuest meediast videoid, seega tekstimaastik on õpilasest lähtuv. Valdavalt tegelevad ülesanded aga uue meedia keskkondadega, mis on vahendatud lineaarse teksti, õpiku kaudu, harjutused ei vii õpilast ehedasse uue meedia keskkonda, kuigi võiks, sest teema käsitus annab õpilasele piisavalt teadmisi, et suuta iseseisva tööna temaatilisi harjutusi uue meedia keskkondades lahendada.

Üheks ülesandeks on sooritada uurimistöö internetist. Õppekomplektis antakse õpilasele teemad, mille seast sobivaim valida, kirjeldatakse töö käiku ja struktuuri. Lõimitud on kaks väga vajalikku oskust: sooritada kindlate nõuetega teemakohane iseseisev töö ning saavutada sisulised teadmised uuest meediast.

Uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks

Õppekomplektis leidub vähe teemasid, kuhu on kaasatud uut meediat. Üheks võimaluseks emakeeleõpetuses on viidata veebis leiduvale keeleabile ja -infole ning sõnastikele. Tänapäevasest eesti keele arengust rääkiva teema juures on harjutus, mida illustreerib pilt Eesti Keele Instituudi keelenõuandest ja selgitatud on selle funktsiooni: esitatud on soovitus saata keelealane küsimus keeleabi kodulehel.

Uus meedia kui erinevate tekstide allikas

Õppekomplekti on võetud mitmeid tekste autoriteetsetelt ja usaldusväärsetelt veebilehtedelt: maailma keelte ning indoeuroopa suuremate keelerühmade info aadressilt www.ethnologue.com, Eesti rahvastiku rahvuskoosseisu andmed 2012. aastal Statistikaameti kodulehelt, Uurali keelkonda ilmestav joonis aadressilt <http://www.helsinki.fi/~tasalmin/ling.html>, sõnause võistluse sõnad Eesti Päevalehe veebiväljaande uudisest, sõna “laps” sünonüümid Eesti Keele Instituudi kodulehel olevast “Sünonüümisõnastikust”.

Uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja

Infootsingu oskuse arendamiseks on õppekomplektis mõned ülesanded, mis arendavad infootsingu kõrval keelealaseid teadmisi. Harjutustega pole liialdatud, neid on piisav hulk, et leida muude ülesannete juures aega infootsingule keskenduvaid ülesandeid lahendada. Maailma keeli käsitleva peatüki üheks ülesandeks on uurida üht Euroopa Liidu ametlikku keelt ning selle kohta infot otsida, kasutades uut meediat. Peatüki "Eesti keel teiste keelte seas" võtab kokku paaristöö, kus ülesandeks on koostada üht uurali keelt tutvustav plakat. Töö tegemiseks tuleb infot otsida, kasutades näiteks interneti, kuigi konkreetsetele lehtedele pole viidatud, aga õpiku lehekülge ilmestab pilt handi keelt tutvustav veebileht.

2.2.6 „Peegel 3: 9. klassi eesti keele õpik” ja töövihik

Uus meedia kui õpiobjekt

Õppekomplektis olev info ja ülesanded uuest meediast kajastavad kriitilise suhtumise ning panevad mõtlema veebis käitumise, sealsete ohtude peale. Lisateadmisi uue meedia tekstidest ei anta, eesmärgiks on muuta õpilane teadlikuks oma veebikäitumisest. Peatükis "Kirjutamise eeltöö" käsitletakse uut meediat kui allikat, kust on võimalik eri tekstide jaoks materjali leida. Toonitatakse kriitilise suhtumise vajalikkust: õpilasele on peatükis esitatud punktid, kuidas suhtuda veebis olevasse infosse usaldusväärselt. Praktiliseks ülesandeks on tuua näiteid, kust võib leida anonüümseid tekste internetis. Sellele järgneb arutelu nende sisu üle. Võib korraldada vestlusringi teemal "Kas sõnavabadus internetis on demokraatia?" Peatüki "Suur ja väike algustäht. Pealkirjad" lõpus on lugemisülesanne, mis räägib pildistamisest ja kompromiteerivate piltide ülesriputamise interneti. Harjutuse lahendamise käigus tuleb arutleda selle üle, kuidas veebi lisatud info inimest mõjutama võib hakata.

Peatükk "Veebitekstid" keskendub internetis olevate tekstide leidmisele, mis näitab, et uue meedia puhul rõhutatakse infootsingu oskuse vajalikkust. Nimetatud pädevuse saavutamiseks on õppekomplekti autorid andnud kümme juhust, kuidas teavet veebist

hõlpsalt leida. Esimeseks ülesandeks tuleb õpilasel koostada nimekiri veebilehekülgedest, mida ta enim külastab. Sellele järgneb paaristööna arutelu, milline märksõna aitaks kõige paremini mingi valdkonna kohta infot otsida, ning ülesanne tehakse ka praktiliselt läbi. Märksõnadega vajaliku info, tekstide leidmine on äärmiselt vajalik, kuna õpilane peab suutma iseseisvaid töid teha, sealhulgas referaate, uurimistöid, mille jaoks on vaja teemakohaseid allikaid, seega harjutustega antakse õpilasele edaspidiseks eluks väga vajalik oskus.

Veebisuhtlusest rääkivas peatükis on fookuses internetikeel, selle eripära. Facebook'i ja MSN-vestluste näidete põhjal tuleb õpilasel keelekasutust iseloomustada: milliseid sõnu ja lauseid kasutatakse, kuidas väljendatakse emotsioone, tuua näiteid kõnekeelsusest. Peatükis on põgusalt iseloomustatud veebisuhtluse keelt, millega on ühendatud suuline ja kirjalik keel. Lisaks veebikeele iseloomustamisele pööratakse tähelepanu internetisuhtluse viisakusele: õppekomplekti autorid on välja toonud kuus veebisuhtluse reeglit. Praktiliseks ülesandeks, kus tuleb rakendada korrektset kirjakeelt, on koostada e-kiri eesmärgiga saada suveks tööle noortekeskusesse. Peatükis olevad lugemisülesanded räägivad küll uuest meediast, kuid mitte selle eripärast, vaid keskenduvad asjaolule, et veebis suhtlemisega kaasneb palju ohte (valetamine, küberkiusamine) ja õpilased peavad nendega kursis olema. Küberkiusamist kajastava teksti põhjal on koostatud ülesanne, kus tuleb koostada temaatiline plakat või veebileht, seega ülesande sooritamisel võib areneda uue meedia teksti loomise oskus ning sisuline teadlikkus veebis olevatest ohtudest.

Peatükis, mis räägib meediast, eelkõige raadiost, on õppekomplekti autorid selgitanud uue meedia olemust, mille hulka kuuluvad ajakirjandusprofiiliga internetiportaalid, iseseisvad võrgulehed ja -ajakirjad ning trükiväljaannete võrguversioonid.

Uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks

Mitmeid teemasid aitavad õppekomplektis selgeks teha ja kinnistada erinevad uue meedia keskkonnad. Lähenetud on enamasti funktsionaalse lugemise kaudu, kus

õpilasel tuleb uue meedia teksti põhjal esitatud küsimustele vastata, selle kõrval esineb veebilehe kasutamine vajaliku info või keeleabi leidmise eesmärgil. Õppekomplektis tuleb erinevate teemade käsitlemisel teha järgmisi uue meedia tekstidega seotud ülesandeid:

- 1) vaadata libauudiste klippi YouTube'ist ning lahendada selle põhjal erinevaid ülesandeid;
- 2) uurida infoportaali Külauudised www.kylauudis.ee ja vastata esitatud küsimustele;
- 3) uurida masinatõlkeprogrammi Google Translate ja vaadata aadressilt <http://translate.google.com/#>, mitmesse keelde saab Google'i abil tõlkida;
- 4) kasutada kaht allikat, näiteks Vikipeediat, et uurida indoeuroopa keelkonna keelte kohta infot;
- 5) sooritada arvutiklassis rühmatöö ja kasutada veebis olevat ÕS-i, otsides sõnu, milles on eri liiki häälikuid;
- 6) sõnade poolitamisel kontrollida keeleabi veebilehelt, kas on lahendus on õige.

Ülesannetega saab õpilane teadlikuks erinevatest veebilehtedest, neis olevast infost, puutub kokku eheda uue meedia tekstiga ning saavutab oskuse neid lugeda.

Uus meedia kui erinevate tekstide allikas

Õppekomplektis olevad tekstid, mis on pärit uue meedia keskkondadest, on autoriteetsed ning õpilast arendavad. Nende seas on veebilehti, millega 9. klassi õpilane koolivälises maailmas võib kokku puutuda, näiteks www.etv.err.ee, www.uudised.err.ee, www.postimees.ee, www.ohtuleht.ee, ja selliseid, millega puutub vähe või mitte üldse kokku: www.erm.ee, www.tarbija24.ee, www.nami-nami.ee, www.teadus.err.ee, www.noopk.ee, www.unicef.ee, www.novaator.ee, www.ec.europa.eu, www.aestonia.com. Et õppekomplekti võetud tekstid saaksid uue meedia kirjaoskuse seisukohast kaalukama tähenduse, peab neile õppetöö ajal kindlasti viitama, muidu jäävad need vaid pelgalt lineaarseteks tekstideks õpikus ja töövihikus.

Uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja

Infootsingu oskuse arendamiseks on õppekomplektis väga palju harjutusi ning vastava oskuse saavutamiseks tuleb õpilastel iseseisvalt erinevatelt veebilehtedelt peatükiga seotud teemal teavet otsida. Osas ülesannetes on esitatud aadress, kust infot leida, kuid mõnel juhul on antud teema ning sellises olukorras peab õpilane suutma iseseisvalt leida temaatilisi uue meedia tekste. Harjutustesse valitud veebilehed viivad õpilase usaldusväärsetele ja nende teadmisi rikastavatele lehekülgedele, mis lisaks silmaringi avardamisele annavad eluks vajalikke teadmisi, näiteks ülesanne ISIC-õpilaspileti taotlemisest aadressil www.isic.ee/scholar/est/828, sihtasutuse Archimedes kodulehel www.archimedes.ee olevad stipendiumitaotlused ja Tartu Ülikooli teaduskooli erinevad kursused aadressil www.teaduskool.ut.ee.

Muudel juhtudel on ülesannete eesmärgiks avardada õpilaste teadmisi erinevatel teemadel ning kinnistada infootsingu oskust. Magistritöö autor esitab mõned näited uue meedia keskkondadest, mida õpilased ülesandeid lahendades kasutavad:

- 1) otsida internetist veebilehti, millelt on võimalik osta eestikeelseid raamatuid;
- 2) leida veebist infot Voionmaa kooli kohta;
- 3) uurida internetist infot Nietzsche kohta;
- 4) leida lisainfot õpikodade kohta veebilehelt www.fyysika.ee/opikojad;
- 5) otsida veebist vastuseid Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse (ELTK) kohta;
- 6) tutvuda elektroonilise andmebaasiga aadressil www.lugeja.ee ja otsida vastused õpikus esitatud küsimustele;
- 7) uurida internetist fotograafia arengut ja kirjutada 8–10 punktiga loend, seejärel pikem ülevaade valdkonna arengust;
- 8) on viidatud veebilehele www.stat.ee/dokumendid/31013, kust leiab abi viitamise kohta;
- 9) uurida paaristööna arukat tarbimist kajastavaid veebilehti, näiteks www.nupukas.ee, www.consumer.ee, www.tka.riik.ee, www.rahamaa.ee;
- 10) uurida Tarbijakaitseameti kodulehekülge ja paaristööna leida vastused küsimustele;

- 11) otsida paaristööna internetist teavet "Talendid koju!" projekti kohta;
- 12) uurida veebist, milliseid sõnu ja lauseid on peetud kõige ilusamaks;
- 13) kasutada internetis olevat telekava, seda uurida ning vastata erinevatele küsimustele.
- 14) otsida Eesti Rahvusringhäälingu kodulehelt telelavastuste otsinguvõimaluste kohta;
- 15) leida infot konverentsi "Erinevus rikastab" kohta.

2.2. Kokkuvõte õppekomplektidest

Õpikutes ja töövihikutes käsitletakse uut meediat nii iseseisvate peatükkidena kui lõimituna mitmete erinevate teemadega. Õpilasel arenevad oskused, mida uue meedia maastikul orienteerumiseks vaja läheb: tehnoloogia kasutamine, veebis suhtlemine, koostööoskus, kriitiline lähenemine, infootsingu oskus. Arutlemise kaudu käsitletakse veebiviisakuse, väärika käitumise vajalikkust ning hoiatatakse internetis olevate ohtude eest, mis on väga vajalik, kuna uuringute põhjal kasutavad noored palju internetti ning nad peavad olema teadlikud virtuaalmaailma riskidest.

Positiivne on asjaolu, et analüüsitud põhikooli III kooliastme õppekomplektides pööratakse läbivalt tähelepanu veebist keeleabi leidmise olulisusele. Tutvustatakse mitmeid uue meedia keskkondasid, kust nii õppetööks, silmaringi avardamiseks kui edaspidiseks eluks infot leida. Uue meedia sidumine referaadi ja uurimistöö koostamisega on positiivne, kuna internetti ja tehnoloogilisi võimalusi kasutades saab suuremaid iseseisvaid töid edukalt sooritada ning tänapäeva õpilane peab olema avarate võimalustega kursis. Räägitakse küsimustiku koostamisest ja selle levitamisest veebist, internetiallikatele viitamisest, teemakohase info leidmisest, erinevatest otsingumootoritest.

Analüüsitud õppekomplektides leidub vähe ülesandeid, mis tegeleksid uue meedia kirjaoskuse arendamisega laiemalt. Enamasti kajastavad harjutused üht uue meedia tahku: kriitilist hindamist; uue meedia tarbimist, kasutades tehnoloogilisi vahendeid; uue meedia tekstide funktsionaalset lugemist; üksikute uue meedia tekstide koostamist.

Õppekomplektide puuduseks nii sisult kui tegevustelt on kitsas ja ühekülgne uue meedia käsitus. Uue meedia tekstid, mida õpilane õppekomplektide põhjal koostama peab, on valdavalt e-kiri, teisi uue meedia tekste ei kirjutata. E-kirja kõrval tegeldakse uue meedia tekstidest sisuliselt veel netikommentaaride ja blogiga, kuid ülesannetest olevad tegevused jätavad nimetatud uue meedia tekstide käsitlused pealiskaudseks. Uus meedia

leiab rakendust enamasti funktsionaalse lugemise ja infootsingu kaudu, kus õpilasel tuleb lugeda tekste, mis kajastavad uut meediat, või uue meedia tekste (erinevad kodulehed), kus õpilane peab vastama esitatud küsimustele. Uue meedia kirjaoskuse alla kuulub küll uue meedia teksti tarbimine ja selle funktsionaalne lugemine, kuid mitte ainult, seega suurem osa uue meedia võimalustest ja uue meedia kirjaoskuse iseloomust jääb kajastamata.

Vähe on harjutusi, kus õpilane tarbib uut meediat ja loob sellest mõjutatuna ise uue meedia teksti, seega tekstide loomise oskust ei kajastata. Enamasti nähakse uut meediat teiste teemade käsitlemise teenistuses ning uue meedia teksti koostamist seotuna emakeeleõpetuse teemadega õppekomplektides ei peegeldu. Levinud on vastupidine olukord: teema õpetamisel kasutatakse küll uut meediat, kuid ülesannete lahendamisel jääb uus meedia, selle kirjaoskuse arendamine tagaplaanile või puudub üldse.

Meediatekstide käsitluses on läbivalt traditsioonilised tekstid, uuest meediast küll räägitakse, kuid teemakäsitluses saaks uut meediat rakendada oluliselt rohkem. Õppetööga on vähe seotud õpilaste uue meedia tekstide kogemust ja huvi. Mõnel juhul räägivad lugemisülesanded õpilastele huvipakkuvast uue meediaga seotud teemast, veel vähem viiakse õpilane ülesannetega neile tuntud uue meedia keskkonda. Ülesanded uuest meediast annavad õpilasele enamasti selliseid teadmisi, mida nad koolivälise kogemuse põhjal juba omavad, seega õppekomplektide harjutuste kasutegur uue meedia kirjaoskuse arendamisel on väike.

Kuigi analüüsitud õppekomplektid on uue meedia teemade ja lähenemise poolest sarnased, leiab magistr töö autor, et Priit Ratassepa õppekomplektid on uue meedia teadmiste arendamisel tõhusamad kui Reet Bobõlski ja Helin Puksandi õpikud ja töövihikud. Põhjuseks mitmekülgsem sisuline lähenemine uuele meediale ning erinevate oskuste arendamine ülesannetes olevate tegevuste kaudu. Ratassepa õppekomplektides kajastatakse e-kirja ja veebisõnastike kõrval blogi, netikommentaariume, mitmeid otsingumootoreid ja uue meedia võimalusi

küsimustikeks (Google, Skype, Google Talk). Tegevused ei keskendu funktsionaalsele lugemisele nagu valdavalt Bobõlski ja Puksandi õppekomplektides, vaid õpilasel tuleb võrrelda, uurida ja ise üksikuid uue meedia üksusi luua. Teemade käsitlustes räägitakse multimodaalsusest, mis on uue meedia teksti üheks tunnusjooneks, antakse põhjalikum ülevaade internetist, selle olemusest ning meedia defineerimisel kajastatakse laiahaardelisemalt uue meedia tahku kui Bobõlski ja Puksandi õppekomplektides.

2.3. Järeldused ja soovitus

Analüüside põhjal järeldab magistritöö autor, et õpetaja ning õpilane peavad suutma uues meedias orienteeruda ning omama vastavaid teadmisi ja oskusi iseenesest, kuna õpetajakoolitus ega täiendkoolitused ei valmista õpetajat uue meedia õpetamiseks piisavalt ette. Valdavalt keskendutakse haridustehnoloogilistele vahenditele, kuid uus meedia pole ainult digitaalne nähtus. Ilma ettevalmistuseta ei omanda õpetajad sisulisi teadmisi uuest meediast, veel vähem oskavad nad uue meedia võimalusi õppetöös kasutada. Kui riiklikus õppekavas on emakeeleõpetuses uue meedia oskused õpitulemusteks, ei piisa õpetajale vaid õppekomplektide peatükkides olevast infost, vaid uue meedia käsitlemiseks peab õpetaja ise pädev olema, et enesekindlalt õpetada. Soovituseks on tuua õpetajakoolitusse uut meediat käsitlev kursus, mille käigus luuakse uue meedia kirjaoskust õpetavaid töölehti, mida õpetajad omavahel jagada ning õppetöös kasutada saavad. Lõimida tuleb samaaegselt nii uue meedia tehnoloogiline kui sisuline tahk. Hetkel on olukord, kus domineerib tehnoloogiliste teadmiste andmine, mis on äärmiselt vajalik, kuna uue meediaga ei saa tegeleda, valdamata tehnoloogiat, kuid õpetaja ettevalmistus ei tohi jääda sellele tasandile. Eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituse ainekirjeldustes domineeris tehnoloogiliste teadmiste arendamise aspekt, kuid see ei pruugi tähendada, et uue meediaga sisuliselt ei tegele. Kuna magistritöö analüüs lähtus õppeinfosüsteemis olevatest kirjeldustest, ei ilmnunud neis uue meedia erinevate tahkude käsitus, seega õppeinfosüsteemides võiks ainesisu täpsemalt olla lahti kirjutatud.

Täiendkoolituste seast leiab üksikuid koolitusi, mis pakuvad emakeeleõpetajale uue meedia teadmiste täiendamise võimalusi. Üks külg on tunnis uue meedia keskkondadest rääkida, teine aspekt on koostada selliseid õppetegevusi, kus õpilastel areneks uue meedia kirjaoskus, kuna õppeprotsessi planeerimine eeldab, et õpetaja omab teadmisi uue meedia avaratest sisulisest võimalustest ja tehnilisest poolest ning on neid valmis katsetama nii ise kui õppetöös õpilastega. Täiendkoolitused keskenduvad valdavalt tehnoloogilisele küljele, kuid uue meedia sisu koolitused ei kajasta. On olnud koolitusi,

mis keskenduvad sotsiaalmeediale, selle olemusele, erinevatele uue meedia keskkondadele, mida õppetöös kasutada, kuid neid võiks õpetajatele käesoleval hetkel pakkuda, kuna nii areneb teadlikkus, kuidas õpilastes uue meedia kirjaoskust arendada. Täiendkoolituste praktiliste tööde tulemuseks võiks olla uue meedia õppematerjal erinevatest emakeele teemadest, mida õpetajad saaksid jagada ja oma töös kasutada. Emakeeleõpetajate seas on neid, kes pole kunagi mingisugust meediaalast, veel vähem uut meediat käsitlevat väljaõpet saanud, praegused õpetajakoolitust läbivad õpetajad saavad ilmselt enam tehnoloogilisi võimalusi ja meediaalaseid teadmisi kui aastaid varem lõpetanud. Täiendkoolitused on need, mis tasandavad selle ebaühtlase taseme tulevaste õpetajate ja tegevõpetajate seas.

Õppekomplektides esineb uut meediat nii iseseisvate peatükkide kui teiste teemadega seotuna. Domineerib e-kirja koostamise oskuse saavutamine ja kinnistamine, kuna iga klassi õppekomplektis on ülesanne e-kirja kohta. Lisaks korrektele vormistusele on e-kirja kirjutamine seotud sobiva stiili valikuga ning kirja- ja internetikeele eristamise vajalikkusega. Uue meedia tekstinäited esitatakse sageli selleks, et keelt analüüsida. Emakeeleõpetuse raames kasutatakse uue meedia võimalusi, et leida keeleabi internetist.

Uut meediat käsitlevad ülesanded ja tegevused on ühekülgsed: uus meedia seotakse funktsionaalse lugemisoskusega, veebist info leidmisega, arutlemisega. Harjutused toetuvad sageli õpilaste teadmistele internetist, erinevatest portaalidest, enamasti ei anna need lisateadmisi uue meedia teksti eripärast. Peale e-kirja ei koostata õppekomplektide ülesannetes ühtegi teist uue meedia üksust, kui välja arvata internetikommentaari kirjutamine, mille käsitus on paraku pealiskaudne. Sellest tulenevalt ei arene õpilastes uue meedia kirjutamisoskus.

Uue meedia tekstid, mida õppekomplektide ülesannetes loetakse, on pärit autoriteetsetest ja mitmekülgetest allikatest, kuid õppetöösse kaasatud tekstimaailm ei lähe kokku õpilaste kooliväliste tekstidega. Vaid paaril korral leidub harjutusi, mis

käsitlevad Facebook'i ja YouTube'i, Ratassepp on ülesande koostanud blogide kohta, mis on õpilastele tuntum tekst kui näiteks ajakirja veebiväljaande koduleht. Kuna uue meedia tekstide põhiseid lugemisülesandeid on palju, areneb selle kaudu info leidmise pädevus, kriitiline suhtumine leitud teabesse ja funktsionaalne lugemisoskus. Õpilane suudab küll uut meediat tarbida, kuid õppekomplektide harjutustes jääb uue meedia tekstide loomine ja nende levitamine seotuna emakeeleõpetuse teemadega käsitlemata.

Enam peaks olema ülesandeid, mille tulemusena õpilased loovad iseseisvalt uue meedia üksusi, arendades seeläbi uue meedia kirjaoskust tervikuna. Samuti võiks olla arvestatud õpilaste koolivälist uue meedia tekstimaastikku, et hoida tähelepanu, ning õpilase isiklikke teadmisi nii tehnoloogiast kui uue meedia tekstidest, et õppeprotsess sisukam oleks. Emakeeleõpetus ei pea olema uue meedia teenistuses, aga õppekomplektides kajastatakse uut meediat ning see võiks olla põhjalikum ja mitmekülgsem ning esitama õpilasele väljakutseid, et areneksid tänapäeva maailmas vajalikud pädevused, lisaks teadlikkus uuest meediast ning selle võimalustest.

3. Õppematerjal uuest meediast põhikooli III kooliastme emakeeleõpetuses

Õppematerjal koosneb neljast III põhikooliastmele mõeldud töölehest, mille eesmärgiks on siduda emakeeleõpetus uue meediaga, nii et ülesanded arendaksid erinevaid pädevusi ning uue meedia kirjaoskust tervikuna. Õppematerjal on töölehti, mida saab rakendada 7.–9. klassini, töölehtede ülesanded on koostatud, lähtudes analüüsitud õppekomplektide teemadest ning sidudes need uue meediaga.

Töölehtede koostamisel on järgitud kindlaid põhimõtteid:

- 1) põhikooli riiklikus õppekavas seatud emakeele õpitulemuste saavutamise taotlemist uue meedia valdkonnas;
- 2) magistritöö teoreetilises osas kajastatud 21. sajandil oluliste pädevuste ja oskuste saavutamise taotlemist;
- 3) koostööpädevuse arendamist;
- 4) sotsiaalse pädevuse arendamist;
- 5) iseseisva õppija arenemise taotlemist;
- 6) õpilaste huvile ja kogemusele toetumist;
- 7) uue meedia keskkondade teadlikkuse ja kasutuse eesmärkide avardamist;
- 8) kriitilise suhtumise saavutamise taotlemist;
- 9) õppekomplektide teemade kajastamist koostatud õppematerjalis;
- 10) uue meedia kirjaoskuse arendamist.

3.1. Tööleht „YouTube“

Esimene tööleht põhineb videokeskkonnal YouTube ja seda saab kasutada 7.–9. klassi õppetöös. Kuna õpilastele on keskkond YouTube tuttav, saavad nad kodutööna töölehel olevaid harjutusi täita ja õppetööks ei pea tunde arvutiklassis läbi viima.

Töölehe eesmärgiks on siduda kooli ja kooliväline tekstimaastik, tuues õpilasteni tekstid, millega nad valdavalt kokku puutuvad, ning seda emakeeleõpetuses tõhusalt kasutada.

Töölehe õpitulemused:

- 1) õpilane suhtub kriitiliselt internetis olevasse infosse;
- 2) õpilane mõistab, kuidas internetis olevad tekstid võivad inimest päriselus mõjutada;
- 3) õpilane loeb multimodaalset uue meedia teksti;
- 4) õpilane loob uue meedia teksti;
- 5) õpilane kasutab uue meedia võimalusi, et loodud teksti teistele tutvustada;
- 6) õpilane suudab iseseisvalt juhendit järgides tulemuseni jõuda;
- 7) õpilasel areneb suuline eneseväljendus-, esinemis-, suhtlemis- ja koostööoskus;
- 8) õpilane kasutab korrektset kirjakeelt, kasutades vajadusel veebis olevat keeleabi;
- 9) õpilane reflekteerib oma tööd.

Tööleht on ülesannetelt mahukas ja aeganõudev, seega mõistlik oleks ühe kodutööna jätta YouTube'i lehekülje funktsionaalne lugemine (punktid 1. ja 2.) ja lahendusi üheskoos tunnis arutada. Seejärel liikuda 3. ülesande juurde ja see eraldi kodutööna jätta. Enne lahendamist tuleb õpilasi kindlasti põhjalikult juhendada.

Mine aadressile www.youtube.com ning lahenda järgmised ülesanded:

1. Kirjelda avalehe ülesehitust (mis on suuremalt esil?, missugune info asub lehe vasakul pool, kõige lõpus?, kuidas on avalehe videod grupeeritud? jne).

Selgitus: etteantud punktid, mille kaudu analüüsida, abistavad õpilast, kuid kindlasti tuleb neil lisada oma mõtteid juurde. Selle kaudu tekib multimodaalse ning mahuka uue meedia teksti lugemis- ja arusaamisoskus.

2. Mis on YouTube'i n-ö parimad kategooriad? Täida tabel!

YouTube'i kategooriad	Näide videost (sõnaline seletus) + link

Selgitus: ülesandega leiab õpilane konkreetse info mahukast multimodaalsest uue meedia tekstist, suudab avalehelt järgmisele inforikkale lehele jõuda ning seda lugeda. Õpilastele tuleb selgitada, mida töökäskluses mõeldakse, ja öelda, et selle küsimuse lahendavad nad tähelepaneliku lugemise põhjal.

3. Tee otsing fraasiga *football dives* ja vali üks vähemalt 3-minutiline video ja analüüsi seda, koostades esitluse PowerPoint programmiga või Google Docs'is järgmiste punktide põhjal:

- Missugune muusika on videosse valitud? Mis võiks olla valiku põhjuseks?
- Loe esimest 10 video kommentaari ja kirjuta kokkuvõtte sellest, mida kasutajad nähtust arvavad.
- Missugune on sinu suhtumine videos kujutatusse? Põhjenda!
- Kuidas võib internetti üles riputatu hakata mõjutama inimeste päriselu? Tee järeldusi nii video kui oma mõtete põhjal!
- Mida kasulikku/õpetlikku/harivat ülesannet sooritades omandasid? Nimeta vähemalt 5 mõtet!
- Millised probleemid ülesannet sooritades ilmnesid (tehnilised, koostööalased, õigekirja jne murekohad)?

Selgitus: see ülesanne on töölehe mahukaim, kuna nõuab videoanalüüsi ning esitluse koostamist ja selle ettekandmist, seega tuleb ülesannet eraldi käsitleda. Kuna meetodiks on ettekanne, siis aja kokkuhoiu mõttes võiks ülesannet teha paaristööna. See arendab koostööoskust, suutlikkust iseseisvalt tööülesandeid jagada ning vastutust võtta. Õpilase koostatud esitus peab olema multimodaalne: analüüsitud videod esitluse ühe osana näidata, lasta videos olevat muusikapala, lisada pilte videol olevatest jalgpalluritest. Õpetajal tuleb 1–2 ainetunni raames tutvustada esitluse koostamise põhimõtteid ja konkreetseid sisulisi nõudeid, sealhulgas õigekeele korrektsuse olulisust.

4. Saada koostatud esitus õpetajale ja klassikaaslastele e-kirja teel, järgides korrektset vormistust ja keelekasutust.

Selgitus: e-kirjaga tegeldakse põhikooli III kooliastme emakeeleõpetuses läbivalt, seega e-kirja koostamise oskust kinnistatakse, lühidalt võib õpetaja seda ainetunnis käsitleda.

3.2. Tööleht „Facebook“

Järgmine tööleht on samuti universaalne ehk seda saab kasutada III põhikooliastme emakeeleõpetuses läbivalt. Kuna Facebook on populaarne sotsiaalmeedia keskkond, saab õppetöös jällegi rakendada õpilastele huvipakkuvat ja tuntud uue meedia teksti, muutes kooli tekstimaastiku lähedasemaks koolivälise tekstimaastikuga. Töölehe ülesanded nõuavad õpilaselt sisukat arutlemist, uue meedia teksti mõistmist, selle lugemisoskust ning näidete põhjal järeldamist.

Töölehe eesmärgiks on muuta õpilased teadlikumaks internetiohtudest ja veebis käitumise teadvustamise vajalikkusest. Nimetatud tahkudele pööratakse tähelepanu magistritöös analüüsitud õppekomplektides, kuid töölehel seotakse teema uue meedia teksti kirjaoskuse arendamisega, samuti keeleanalüüsiga, mida analüüsitud õppekomplektides samuti käsitletakse.

Töölehe lahendab õpilane individuaalselt arvutipõhiselt ning saadab selle õpetajale e-kirja teel. Ülesandeid tuleb õpilastele selgitada, anda vajalikud juhised, lähtudes õpilaste küsimustest õppeprotsessi ajal, kuid valdavalt peab õpilane suutma kõik ülesanded iseseisvalt lahendada.

Töölehe õpitulemused:

- 1) õpilane on teadlik internetiohtudest;
- 2) õpilane ei avalda endast veebis liigselt infot ja jagab konstruktiivset kriitikat teiste veebikäitumisele;
- 3) õpilane mõistab, kuidas internetis olev info võib inimest mõjutada;
- 4) õpilane loeb multimodaalset uue meedia teksti;
- 5) õpilane on teadlik internetikeele tunnustest ning suudab eristada kirja- ja internetikeelt;
- 6) õpilane koostab korrektse e-kirja, arendades veebipõhist suhtlemisoskust.

Mine oma Facebook'i kontole ja soorita järgmised ülesanded:

1. Uuri sõbralistis oleva vabalt valitud kaheksa sõbra (nii poisid kui tüdrukud) kontot ning vasta järgmistele küsimustele:

- Missugust infot avaldatakse endast Facebook'is?
- Mis on avaldatud info positiivsed küljed ja võimalikud ohud?
- Missuguseid järeldusi võib vaadeldud Facebook'i kasutajate kohta piltide põhjal teha?
- Mida soovivad kaheksa uuritud profiili põhjal Facebook'i kasutajatele, et hoiduda internetiohtudest? Nimeta vähemalt 5 soovitusi.

Selgitus: kui klassis on neid, kellel Facebook'i kontot pole, saavad nad töölehe täita paaristööna, kontot selleks looma ei pea. Õpilane analüüsib kõrvaltvaatajana käitumist virtuaalmaailmas, küsimused on koostatud põhimõttel, mis paneb õpilast sisukalt arutlema, kriitiliselt mõtlema.

2. Uuri enda Facebook'i kontot ja hinda seal avaldatud infot kriitiliselt punktis 1 olevate küsimuste põhjal. Vajadusel muuda oma profiili, et hoiduda veebiohtudest.

Selgitus: õpilane märkab oma veebikäitumise mustrit, suhtub sellesse kriitiliselt, olles eelnevalt kõrvalise isikuna teiste kontosid hinnanud ja nõuandeid jaganud. See muudab teda teadlikumaks oma internetikäitumisest ning areneb suutlikkus kaitsta end internetiohtude eest.

3. Analüüsi Facebook'i piltide kommentaaride põhjal keelekasutust:

- Nimeta internetikeelele iseloomulikud jooned (vähemalt 7) ja too iga nimetatud tunnuse kohta üks näide Facebook'i kommentaarist (terve kommentaar, kus see tunnus esines).
- Kirjuta välja toodud näited korrektses kirjakeeles ümber.

- Milles avaldub interneti- ja kirjakeele erinevus? Täida tabel erinevustest, nimetades vähemalt viis punkti!

Kirjakeel	Internetikeel

Selgitus: internetikeele iseloomustamisel peavad õpilased olema suutelised järeldama näidete põhjal tunnuseid, kuid tunnis võiks internetikeele iseloomustuse läbi arutada, et kõik teadvustaksid netikeele olemust. Kirja- ja internetikeele kõrvutamine õpetab kahe nähtuse võrdlemist, lisaks muudab see õpilast teadlikumaks erinevatest allkeeltest ja nende kasutusolukordadest. Tabelis olevad vastused tuleb tunnis üheskoos läbi arutada, õpilased saavad tabelit täiendada, et teadmised allkeeltest ja nende kasutusjuhtudest selgeks saaksid.

4. Saada tööleht õpetaja meiliaadressile. Ära unusta korrektset vormistust ja kirjakeelt.

Selgitus: kuna analüüsitud õppekomplektidest lähtuvalt järeldub, et e-kiri on oluline tekst, mille koostamist õpilasel tulevikus vaja läheb ning e-kirja koostamise oskus on üks emakeeleõpetuse õpitulemus põhikooli riiklikus õppekavas, võeti sarnaselt esimese töölehega soorituse jagamise viisiks e-kiri. Nii kinnistub teksti vormistamise ja sobiva keelekasutuse valimise pädevus. Viimane on selle töölehe puhul oluline, kuna tegeldakse keeleanalüüsiga ja õpilane peab mõistma, et sotsiaalmeedias ning e-kirja teel suhtlemine erinevad teineteisest, kuigi mõlemad toimuvad uue meedia keskkondades.

3.3. Tööleht „Tsitaat- ja võõrsõna“

Tööleht läheb temaatiliselt kokku 7. klassi õppekomplektis „Peegel“ oleva tsitaat- ja võõrsõna käsitlesega, kuid ülesandeid saab kasutada ka põhikooli vanemate klasside emakeeleõpetuses. Ülesannete lahendamisel tuleb internetti kasutada veebisõnastikest ja teistelt keeleabi pakkuvatelt kodulehtedelt info leidmiseks. Sellega kinnistub oskus tulevikus iseseisvalt leida keelealast infot, mis on riikliku õppekava emakeeleõpetuse üheks õpitulemuseks. Analüüsitud õppekomplektides viidatakse läbivalt erinevatele veebisõnastikele, mistõttu on oluline harjutada nende kasutamist.

Töölehe eesmärgiks on tutvustada erinevaid internetisõnastikke ning autoriteetseid eesti keele grammatikat kajastavaid veebilehti, kuna õpilane peab teadma, et saab emakeeleõpetuses palju küsimusi, ülesandeid iseseisvalt internetti kasutades lahendada, mitte ainult õppetöös, vaid ka edaspidises elus. Töölehel on ülesandeid, mida saab iseseisvalt kodus lahendada, aga ka neid, mille läbiviimiseks tuleb tund pidada arvutiklassis. Ülesanded 5 ja 6 on aeganõudvamad kui töölehe esimesed harjutused, seega neile peaks eraldi keskendumata. Esmalt lahendada ülesanne 5, seejärel asuda videojuhendi koostamisele, sest see nõuab õpilastelt enim süvenemist ja aega, kuid on õppeprotsessis kasulikem, sest arenevad mitmed vajalikud oskused.

Töölehe õpitulemused:

- 1) õpilane on teadlik veebisõnastikest ning oskab neid kasutada;
- 2) õpilane leiab erinevatelt keeleabi pakkuvatelt kodulehtedelt vajalikku infot;
- 3) õpilane teab tsitaat- ja võõrsõna olemust, ortograafiat;
- 4) õpilane loeb multimodaalset uue meedia teksti;
- 5) õpilane loob multimodaalse uue meedia teksti;
- 6) õpilane kasutab tehnoloogilisi ja uue meedia võimalusi, et loodud teksti teistele tutvustada;
- 7) õpilane suudab juhendit järgides tulemuseni jõuda;
- 8) õpilasel areneb suuline eneseväljendus-, esinemis-, suhtlemis- ja koostööoskus.

1. Mine aadressile <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=8&id=20> ja uuri infot tsitaatsõna õigekirja kohta ning tee sellest kokkuvõte.

Selgitus: kindlasti peab õpilane kokkuvõtte kirjutama oma sõnadega ehk refereerima, mitte teksti kopeerima, sellele tahule tuleb õpetajal tähelepanu pöörata. Õpilane tutvub autoriteetse allikaga, teooria kõrval tutvub erinevate tsitaatsõnadega ning mõistab nende olemust.

2. Uurige viie vabalt valitud Eesti restorani kodulehtedel olevaid menüüsid ja kirjutage välja seal esinenud tsitaatsõnad. Lisage tsitaatsõna järele selle tähendus, kasutades otsinguvõimalust aadressil <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=1> ning oma teadmisi tsitaatsõnade tähendustest. Lisage allikad, kust tsitaatsõnad leidsite.

Selgitus: õpilane peab olema suuteline iseseisvalt otsingumootorit kasutades leidma loendi Eesti restoranidest, et töölehel olevat ülesannet sooritama asuda. Kuna tsitaatsõna olemus on selge, peab ta leidma tekstist need üles ehk esitama tsitaatsõnade näited. Õpetaja peab kindlasti lisama, et ülesandes tuleb viidata kodulehtedele, mida harjutuse sooritamiseks kasutati. Täheenduste kirjutamisel peab kasutama internetti ning oma teadmisi. Kui õpilane kirjutab tsitaatsõnu, tuleb toonitada, et nende vormistus olgu korrektne: trükikirjas kursiivis või käsikirjas laineline joon all, käänamisel kasutada ülakoma.

3. Mine aadressile <http://keeleabi.eki.ee/?leht=11> ja lahenda kõik võõrsõnade õigekirja kontrollivad testid. Eksitud sõnad kirjuta töölehele õigesti välja.

Selgitus: kui õpilane väidab, et vigu testide sooritamisel ei tekkinud, tuleb sellesse tähelepanelikult suhtuda, kuna sõnad on veaohtrikud ning vigade tekkimise tõenäosust suurendab kolme variandi esinemine, seega on vähetõenäoline, et põhikooliõpilasel vigu ei teki.

4. Kasutades aadressil www.keelevaab.ee olevat Õigekeelsussõnaraamatut 2013, uuri välja, mida tähendavad järgmised sõnad:

Duplikaat –
Brošuur –
Intelligentne –
Šabloon –
Prestiižne –
Annulleerima –
Millennium –
Familiarne –
Tendents –
Koordineerima –

Selgitus: ülesandes olevaid sõnu saab õpetaja hindelistes töödes kasutada, kuna õpilased on neid käsitlenud. Õpetaja peab nimetatud asjaolu toonitama, kuna see tahk võib olla motiveerivaks ajendiks, miks ülesanne sisukalt sooritada ja sellele keskenduda.

5. Koostage paaristööna tsitaat- ja võõrsõnade õppimiseks 15 sõnakaarti töövahendiga Quizlet.

- Mõelge paaristööna, millised tsitaat- ja võõrsõnad kaartidel on ning kirjutage need töölehele välja.
- Minge aadressile <http://koolielu.ee/tools/read/77803>, leidke lehe allservas olev Quizlet'i juhend ja lugege see läbi.
- Minge aadressile <http://quizlet.com/> ja koostage sõnakaardid.
- Jagage sõnakaarte õpetaja ja klassikaaslastega Facebook'i kaudu. Kui kõigil Facebook'i pole, jagage sõnakaartide veebiaadressi e-kirja teel.

Selgitus: ülesande peab kindlasti läbi viima kas tervikuna või osaliselt arvutiklassis, et õpilasi juhendada ja nõudeid täpsustada. Hinnanguliselt kulub juhendi, töövahendiga tutvumisele, sõnade valikule, õigekirja ja tähenduse kontrollimisele ning sõnakaartide loomisele 2–3 ainetundi. Kõiki tunde ei pea tingimata arvutiklassis läbi viima, piisab ühest tunnist, kui õpilased ülesande ja selleks vajalike tegevustega kurssi viiakse, muu tegevus võib jääda kodutööna. Tsitaat- ja võõrsõnade esitamisel tuleb õpetajal lisada, et sõnad oleksid keerulised, esitaksid nii koostajatele kui klassikaaslastele väljakutse. Üheks võimaluseks on paaridele anda üks kindel täht, millega kõik võõrsõnad algama peavad. Sõnade leidmiseks võib kasutada internetti, oma teadmisi, aga kindlasti peab kontrollima sõnade õigekirja ja tähendust, kasutades juba tuttavaid keeleabi pakkuvaid kodulehti ning veebisõnastikke. Sõnakaartide jagamisel on mitmeid võimalusi, töölehele on valitud jagamine Facebook’i kaudu, kuid konto puudumisel saab jagada veebiaadressi e-kirja teel.

6. Koostage rühmatööna videojuhend tsitaatsõnade õigekirjast ning pange klassi peale koostatud sõnakaartide põhjal kokku video vahendusel tsitaat- ja võõrsõnade (vähemalt 20) etteütetus või test ning kandke see videos ette.

Juhend video tegemiseks:

- Jagage rühmas tööülesanded ja kirjutage töölehele, kes mida teeb.
- Mõelge läbi, milline on video ülesehitus ja kirjutage töölehele sellest ülevaade.
- Koostage tekst, mõelge täpselt läbi, millest videojuhendis räägite, jagage kõnelemisosad ära. Andke sellest töölehel ülevaade.
- Valige sõnakaartidelt välja sõnad ning koostage klassikaaslaste teadmisi tsitaat- ja võõrsõnadest kontrolliv etteütetus või test. Testi puhul koostage tööleht ja näidake seda videos, nii et klassikaaslastel oleks aega lahendada. Etteütetuse saab ette lugeda. Töölehele kirjutage valitud sõnad ning meetod, kuidas õpilaste teadmisi kontrollite.

Selgitus: oluline on juhendada, millised sisulised osad videos olema peavad, milline on ülesehitus, enne filmimist tehtav eeltöö. Õpetaja peab video koostamiseks andma kindlad juhised nii kirjalikult kui ainetunnis täpsemalt selgitama. Kuna töölehte tuleb täita, andes ülevaate rühmatöö tegemisest, peaks rühma üks liige selle enda ülesandeks võtma. Rühmasiseselt peab töö jaotatud olema, tööjaotuse nõuandeid peab õpetaja kindlasti jagama. Kuigi videojuhendi teema on kõigil üks, ei vähenda see soorituse kasutegurit, kuna õpetamise kaudu õpitakse kõige rohkem. Luuakse eeldused, et hulk sõnu saab nii tähenduselt kui õigekirjalt selgeks ning õppeprotsessi ajal on õpilased kogu aeg aktiivsed.

7. Valmis video laadige üles YouTube'i või oma Facebook'i kontole.

Selgitus: video tegemiseks läheb õpilastel vaja tehnoloogilisi teadmisi ning vahendeid, kuid see ei saa ülesande sooritamisel takistuseks olla, kuna õpilastel on telefonid, millega saab edukalt videoid filmida. Pärast videote üles laadimist saab neid tunnis näidata, kontrollida õpilaste teadmisi, kuna iga rühm on koostanud etteütluse/testi.

3.4. Tööleht „Blogi“

Blogi on üks uue meedia keskkondasid, millega riikliku õppekava kohaselt emakeeleõpetuses õpilane tutvuma peab. Töölehe ülesanded on koostatud sellel eesmärgil, et luua sisukas blogi keskkond ning siduda see erinevate emakeeleõpetuse teemadega. Töölehel luuakse blogi nädala jooksul koolis toimuva tervisenädala kajastamise raames ning ülesanne tervikuna sobib 7.–9. klassini.

Töölehe õpitulemused:

- 1) õpilane osaleb sisukalt tervisenädala üritustel ning sooritab oma ülesande;
- 2) õpilane omandab oskuse koostada videod, pildipõhist ülevaadet üritustest, küsitlust, intervjuud, reportaaži;
- 3) õpilane kasutab korrektset kirjakeelt ning vajadusel leiab keeleabi internetist;
- 4) õpilane loeb multimodaalset uue meedia teksti;
- 5) õpilane loob multimodaalse uue meedia teksti;
- 6) õpilane kasutab tehnoloogilisi ja uue meedia võimalusi, et loodud teksti teistele tutvustada;
- 7) õpilane kommenteerib konstruktiivselt kaaslaste sooritusi;
- 8) õpilasel areneb suhtlemis- ja koostööoskus.

Selgitus: klass on rühmadesse jaotatud, iga rühm on saanud konkreetse ülesande ning õpetajalt kindlad juhised ja suunitlused. Blogi on koostatud Blogger'i keskkonnas, õpilased sinna oma ülesandeid ise ei postita, seda teeb õpetaja, kuna Google'i seatud vanusepiirang võib osutada takistuseks.

1. Lahendage oma rühma ülesanne ning saatke see õpetajale e-kirja teel.

Selgitus: ülesannete jagamisel peab kindlasti teadma tervisenädala ajakava, muidu ei saa üritusi kajastada. Kuna rühmadel on erinevad ülesanded, on neil ka erinevad tööde esitamise tähtajad ning see tuleb juhiste andmisel paika panna. Rühmaliikmete arv

sõltub nädala jooksul toimuvate ürituste arvust, kuid 4 liiget rühmas annab eelduse, et kõigile jagub mingi tegevus ja vastutusala. Ülesannete jagamine ja nende sooritamiseks kuluv aeg peab olema võrdne, vastasel korral võib tekkida klassis pahameel. Ülesanded loositakse pärast seda, kui rühmadesse on jagunenud.

I rühma ülesanne

Koostage videoreportaaž teatevõistlustest ning viige läbi lühiintervjuu võitjatega.

Et teada saada, milline videoreportaaž on, vaadake saatelõiku aadressil <http://sport.err.ee/v/suusatamine/8be989d1-2bb2-4a5b-8713-6daeeb77933c>.

Kirjutage, mis on näite põhjal videoreportaažile omane, kuidas on video üles ehitatud, millistest osadest see koosneb.

Selgitus: õpetaja peaks tunnis näitama lingil olevat videod, et koos arutada videoreportaaži olemuse üle ning vajalikke märkmeid teha. Arutelust võib osa võtta terve klass, kuna reportaaž on üks meediatekstidest, mida õpilane tundma peab.

II rühma ülesanne

Koostage vähemalt 10 küsimusest koosnev kirjalik intervjuu tervisenädala korraldajatega ja kirjutage need töölehele.

Selgitus: üheks õpetajapoolseks suunitluseks on see, et korraldajatega tuleb intervjuu läbiviimiseks aeg kokku leppida. Sobivaim viis selleks on e-kiri, mille kaudu kinnistatakse e-kirja vormistust, valitakse sobiv stiil. Intervjuu eeltöoks on koostada sisukad küsimused, sellele järgneb intervjuu läbiviimine ning korrektse vormistuse ja kirjakeelega teksti koostamine. Koostatud küsimused tuleb töölehele kirjutada ja õpetajale anda, et neid saaks vajadusel enne intervjuu läbiviimist parandada, muuta.

III rühma ülesanne

Viige läbi tervislikku eluviisi käsitlev küsitlus (viis küsimust/väidet) oma klassikaaslaste seas. Koostage küsitlus Google Docs'i keskkonnas, jagage seda klassikaaslastega Facebook'is, analüüsige tulemusi programmiga Excel ning kirjutage järeldused tulemuste põhjal.

Selgitus: küsimustiku koostamine on aeganõudev ning juhendamine väga vajalik. Õpilastele tuleb tutvustada küsitluste koostamise ja andmete analüüsimise võimalusi, skaala väärtusi. Kuna küsitluse läbiviimine on pikk protsess, siis küsitlus ise sisuliselt mahukas olema ei pea, piisab 5 küsimusest/väitest, millele valimis olijad vastama peavad. Küsimused/väited tuleb eeltööna sõnastada ning töölehele kirjutada, et õpetaja saaks nii sisulist kui sõnastusega seonduvat tagasisidet anda. Et andmeid analüüsida, peab õpilane olema tutvunud Exceli programmiga. Selle õpetamist ei pea emakeeleõpetaja enda peale võtma, vaid tegevust saab lõimida näiteks loodus- ja reaalinetelega, kus graafikute ja arvandemete analüüsiga tegeldakse. Aineõpetajatel tuleb omavahel koostööd teha ning õpilasele näidata puutepunkte erinevate ainete vahel. Nimetatud ülesanne on väga vajalik, kuna õpilased omandavad esimesed teadmised sellest, kuidas uurimistööks andmeid koguda, neid analüüsida ja järeldusi teha.

IV rühma ülesanne

- a) Koostage 7 küsimusest koosnev intervjuu algklassiõpilastega ja vormistage see korrektses kirjakeeles.**
- b) Koostage pildidel põhinev kokkuvõtte nädala jooksul toimunud üritustest ja lisage igale pildile sobiv allkiri.**

Selgitus: pildi allkirja mõistet tuleb õpetajal õpilastele selgitada. Näitlikustamiseks sobib Postimehe veebilehel olevate uudiste pildid, mida saab klassis kõigile projektori vahendusel näidata. Õpetajal tuleb toonitada, et küsimused peavad lähtuma tervise teemast, olema korrektselt sõnastatud ning koostatud nii, et vastama peaks võimalikult põhjalikult, seega kas-küsimusi võiks vältida. Koostatud küsimused tuleb töölehele

kirjutada ja õpetajale anda, et neid saaks vajadusel enne intervjuu läbiviimist parandada, muuta.

V rühma ülesanne

Koostage vähemalt 10 küsimusest koosnev intervjuu põhikooliõpilastega ja vormistage see korrektses kirjakeeles.

Selgitus: rühm peab otsustama, mitut õpilast intervjuueeritakse, soovitatavaks arvuks on kolm, nii ei lähe intervjuu liiga pikaks. Küsimuste koostamisel on oluline silmas pidada lähtumist tervise teemast ning sellest, et intervjuueeritavad vastaksid võimalikult täpselt ja põhjalikult. Koostatud küsimused tuleb töölehele kirjutada ja õpetajale anda, et neid saaks vajadusel enne intervjuu läbiviimist parandada, muuta.

VI rühma ülesanne

Koostage vähemalt 15 küsimusest koosnev intervjuu gümnaasistidega ja vormistage see korrektses kirjakeeles.

Selgitus: tuleb teha otsus, mitut õpilast intervjuueeritakse ning koostada tervise teemalised korrektselt ja üheselt mõistetavad küsimused. Koostatud küsimused tuleb töölehele kirjutada ja õpetajale anda, et neid saaks vajadusel enne intervjuu läbiviimist parandada, muuta.

VII rühma ülesanne

Kuulake üht tervisenädalal toimuvat loengut ja viige läbi kõnelejaga intervjuu. Koostage loengul räägitust konspekt ning kirjutage korrektses kirjakeeles kokkuvõtlik ülevaade nii loengust kui intervjuueeritava vastustest. Loengu kuulamise ajal kirjutage vähemalt kolm küsimust, mis teil tekkis ning intervjuueerige kõnelejat pärast loengut.

Selgitus: kuna loengut kuulatakse terve grupiga, peavad kõik märkmeid tegema ja küsimusi mõtlema. Jooksvalt tuleb otsustada, milliseid küsimusi kõnelejalt küsitakse ning kõneleja vastused peab üles kirjutama.

2. Lugege koostatud blogi ning kommenteerige kahe vabalt valitud postituse sisu järgmistest punktidest lähtuvalt:

- Milles seisneb ülesande tugevus?
- Mida oleksid teinud teisiti? Miks?
- Mida kasulikku, huvitavat, harivat saad blogi postitusest tead?

Selgitus: õpilane kommenteerib uue meedia keskkonnas, mõistab keeleviisakuse ja väärika käitumise olulisust ning loodetavasti võtab selle teadmise ka teistesse kommentaariumitesse kaasa.

Kokkuvõte

Magistritöö eesmärgiks oli anda ülevaade uuest meediast õpetajate ettevalmistuses ja uue meedia õpetamisest III põhikooliastme emakeeleõpetuses. Töö käigus otsiti vastuseid järgmistele küsimustele:

- 1) Missugune on emakeeleõpetajate ettevalmistus uue meedia õpetamiseks?
- 2) Kuidas rakendatakse uut meediat õppekomplektides?
- 3) Missuguseid uue meedia tekste õppekomplektides käsitletakse?
- 4) Missuguseid oskusi uue meedia ülesannetega arendatakse?

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses anti ülevaade teoreetilistest lähtekohtadest: avati mõistete *uus meedia* ja *uue meedia kirjaoskus* sisu, tutvustati uue meedia teksti multimodaalsuse mõistest lähtuvalt, kajastati oskuseid, mida õppimine ja õpetamine 21. sajandil arendama peavad, anti ülevaade uue meedia õpetamise vajalikkusest, meediaõpetusest Euroopas ning kajastati uue meedia osa Eesti riiklikus õppekavas.

Magistritöö teine peatükk analüüsis eesti keele ja kirjanduse õpetaja- ning täiendkoolitusi, lähtudes veebis olevatest ainekirjeldustest ning III põhikooliastme Priit Ratasepa ning Reet Bobõlski ja Helin Puksandi koostatud emakeele õppekomplekte. Valimisse kuuluvad õppekomplektid on levinumad, mille järgi praegu III põhikooliastmes emakeelt õpetatakse. Täiendkoolituste valik lähtus põhimõttest, et õpetaja leiaks koolitusi hõlpsalt ning enamik koolitusi oleks akadeemilise taustaga ning tasuta. Seepärast kuulusid täiendkoolituse valimisse Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli, Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi koolitusprogrammid ning Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse materjalid.

Töö kolmas peatükk koosnes magistritöö autori koostatud uue meedia kirjaoskust arendavast õppematerjalist, milles on neli töölehte. Töölehtedel olevad ülesanded seoti

erinevate emakeeleõpetuse teemadega ning koostati eesmärgiga arendada õpilastes erinevaid pädevusi ning uue meedia kirjaoskust tervikuna.

Eesti keele ja kirjanduse õpetajakoolituse ning täiendkoolituste analüüsist selgus, et õpetajad saavad vähest ettevalmistust, et õpetada riiklikus õppekavas olevaid uue meedia teadmisi. Õpetaja- ja täiendkoolitustes kajastatakse enamasti haridustehnoloogilisi uuendusi ning arendatakse õpetajate teadmisi, kuidas digitaalsete vahenditega õppetööd läbi viia. See tahk valmistab ette osaliselt uue meedia käsitlemist, kuna tehnoloogilisi oskusi läheb vaja, et uue meediaga tegeleda, kuid vähe on koolitust, kus räägitakse erinevatest uue meedia tekstidest ja õpetatakse neid õppetöös kasutama.

Valimis olevaid õppekomplekte analüüsiti neljast aspektist lähtuvalt:

- 1) uus meedia kui õpiobjekt;
- 2) uus meedia kui vahend konkreetse teema õppimiseks;
- 3) uus meedia kui erinevate tekstide allikas;
- 4) uus meedia kui infootsingu oskuse arendaja.

Kõik neli tahku oli igas õppekomplektis kajastatud, mis näitab, et uut meediat käsitleti õppekomplektides nii iseseisvate peatükkidena kui lõimituna teiste teemadega.

Uue meedia tekstidest domineeris e-kiri, mis oli seotud ametliku ja mitteametliku stiili valikuga ning korrektse kirjakeele kinnistamisega. Peale e-kirja leidis vähe uue meedia tekste, mida õpilased koostama pidid, mille põhjal võib öelda, et ülesanded ei arenda uue meedia kirjaoskust tervikuna, kuna õppekomplektides oli vähe harjutusi, mis nõudsid uue meedia tekstide koostamist. Uue meedia tekstidest käsitleti veel blogi, trükimeedia veebilehti, YouTube'i, otsingumootoreid, veebisõnastikke, erinevaid veebis olevaid võimalusi küsimustikku koostada ja levitada. Üldiselt oli uue meedia tekstide käsitlemine ühekülgne, kuna domineeris e-kiri, selle kõrval jäid teised uue meedia tekstid tagaplaanile.

Õppekomplektides olevad ülesanded arendasid õpilastes funktsionaalset lugemisoskust, kuna õppekomplektide teemad seoti paljudel juhtudel uue meediaga viisil, kus õpilasel tuli minna konkreetsele veebilehele ning vastata esitatud küsimustele. Nii omandatakse oskus uue meedia teksti lugeda ja sellest aru saada. Funktsionaalse lugemisoskuse kõrval areneb infootsingu oskus uue meedia tarbimise kaudu. Kuna uue meediaga ei saa tegeleda, omamata digitaalset teadmisi, arenevad ülesannetega ka tehnoloogilised teadmised. Kui uus meedia oli õpiobjektiks, leidis õppekomplektides sageli ülesandeid, mis nõudsid tunnis uue meedia üle arutlemist. Selline tegevus arendab kriitilist mõtlemist, analüüsivõimet, kuid negatiivne on asjaolu, et taoliste harjutustega ei antud õpilastele uusi teadmisi, vaid tugineti nende olemasolevale teabele ja kogemusele uuest meediast, mistõttu uue meedia kirjaoskuse arendamise seisukohast omavad ülesanded väikest kasutegurit. Uut meediat kajastavad harjutused arendasid koostöö- ja suhtluspädevust, kuna mitmed ülesanded nõudsid paaris- või rühmatöö meetodit.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et nii õpetaja ettevalmistuses kui põhikooli III astme emakeeleõpetuses käsitletakse uut meediat, kuid see jääb pealiskaudseks, kuna õpetajaid valmistatakse ette enamasti tehnoloogiliste teadmistega ning õppekomplektide ülesanded arendavad vaid üht uue meedia tahku: kriitilist hindamist; uue meedia tarbimist, kasutades tehnoloogilisi vahendeid; uue meedia tekstide funktsionaalset lugemist; üksikute uue meedia tekstide koostamist. Uue meedia kirjaoskuse arendamisel on aga äärmiselt oluline, et õpilane hakkaks ise looma uue meedia tekste, kasutades nii teemaga seonduvaid sisulisi kui tehnoloogilisi teadmisi, kuid õppekomplektide ülesanded erinevate uue meedia tekstide koostamist ei käsitle.

Kirjandus

- Andriopoulou, I. 2010.** Introducing Media Literacy in Greek schools: a hurdle race; <http://milunesco.unaoc.org/introducing-media-literacy-in-greek-schools-a-hurdle-race/>. Vaadatud 09.03.2014.
- Crockett, L., Ian Jukes, Andrem Churches 2010.** Literacy Is Not Enough: 21st-Century Fluencies for the Digital Age. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Eesti Emakeeleõpetajate Selts 2014;** <http://www.eeselts.edu.ee/www/v1/?Koolitused>. Vaadatud 20.03.2014.
- Erjavec, K., Zala Volčič 2007.** Ten Years of Media Education Course in Slovenia; <http://www2.mediamanual.at/themen/kompetenz/61Erjavec-Volcic-Ten-years-of-Media-Education-in-Slovenia.pdf>. Vaadatud 09.03.2014.
- Fedorov, A. 2014.** Media Education in Russia: Past and Present. – European Researcher, vol. 67, no 1–2, 168–175.
- Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011;** <https://www.riigiteataja.ee/akt/120092011002>. Vaadatud 26.04.2014
- Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011;** https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1200/9201/1002/lisa_1_muudetud.pdf#. Vaadatud 26.04.2014
- Hart, A., Alun Hicks 2002.** Teaching Media in English. – Media Education in 12 European Countries, 23–32.
- Herrington, A., Kevin Hodgson, Charles Moran 2009.** Teaching the New Writing: Technology, Change, and Assessment in the 21st-Century Classroom. New York: Teachers College Press.
- Huerta, R. 2002.** Teaching Media in Catalan (Teaching Media in Spain). – Media Education in 12 European Countries, 123–136.
- Kalmus, V. 2008.** Riskialtid tiigrikutsud: Eesti lapsed kui (uue) meedia kasutajad. – Uued ajad – uued lapsed. Toim. L. Ots. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 35–62.
- Kress, G. 2010.** Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. New York: Routledge.

- Lin, T.-B., Jen-Yi Li, Feng Deng, Ling Lee 2013.** Understanding New Media Literacy: An Explorative Theoretical Framework. *Educational Technology and Society*, vol. 16, no 4, 160–170.
- Lister, M., Jon Dovey, Seth Giddings, Iain Grant, Kieran Kelly 2009.** *New Media: A Critical Introduction*. New York: Routledge.
- Livingstone, S. 2009.** Internet Literacy: Young People’s Negotiation of New Online Opportunities. – *New Media: Practices: Interaction, Identity Culture*, vol. 3. Ed. Leah A. Lievrouw, Sonia Livingstone. Los Angeles: SAGE, 301–324.
- Livingstone, S., Leslie Haddon, Anke Görzig, Kjartan Olafsson 2011.** *Risks and Safety on the Internet: the Perspective of European Children. Full Findings and Policy Implications from the EU Kids Online Survey of 9–16 Year Olds and Their Parents in 25 Countries*. London: EU Kids Online.
- Lohl, H. 2002.** Media Education in Germany. – *Media Education in 12 European Countries*, 44–54.
- Luukka, M-R., Sari Pöyhönen, Ari Huhta, Peppi Taalas, Mirja Tarnanen, Anna Keränen. 2008.** *Maailma muuttuu – mitä tekee koulu? Äidinkielen ja vieraiden tekstikäytännöt koulussa ja vapaa-ajalla*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Manovich, L. 2001.** *The Language of New Media*. London: MIT Press.
- Mommers, J. 2013.** *Media Education in Four EU Countries, Common Problems and Possible Solutions*;
http://www.kennisnet.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/Dossier_mediawijshaid/Publicaties/rapport_media_onderwijs_EU.pdf. Vaadatud 09.03.2013.
- Motschnig-Pitrik, R., Andreas Holzinger 2002.** Student-Centered Teaching Meets New Media: Concept and Case Study. – *Educational Technology and Society* 5;
http://www.ifets.info/journals/5_4/renate.html?iframe=true&width=100%&height=100%. Vaadatud 11.06.2013.
- O’Neill, B., Helen Howley 2002.** Teaching the Media in Ireland. – *Media Education in 12 European Countries*, 78–87.

Põhikooli riiklik õppekava 2011; <https://www.riigiteataja.ee/akt/120092011009>.

Vaadatud 26.04.2014.

Põhikooli riiklik õppekava 2011;

https://www.riigiteataja.ee/akt/1200/9201/1009/VV1_lisa1.pdf#.

Vaadatud

01.03.2014.

Siegel, M. 2012. New Times for Multimodality? Confronting the Accountability Culture. – Journal of Adolescence and Adult Literacy vol. 55, no 8, 671–680.

Süss, D., Erwin Bernhard, Armin Schlienger 2002. Media Education in Switzerland – Determining it's Position. – Media Education in 12 European Countries, 137–150.

Schelfhout, E. 2002. Media Education in Flemish Secondary Schools: A Study Report. – Media Education in 12 European Countries, 11–22.

Tallinna Ülikooli koolituskalender 2014;

https://ois.tlu.ee/pls/portal/!tois.ois_public.draw_page?_page=26C55172C85FAFF3C97A7BBE1EC68B655A59333975CBAAF1A59B5236C1CB7F9B.

Vaadatud

02.05.2014.

Tallinna Ülikooli õppeinfosüsteem 2014; www.ois.tlu.ee. Vaadatud 20.03.2014.

Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus 2014;

<http://www.curriculum.ut.ee/et/labivad-teemad/tehnoloogia-innovatsioon>. Vaadatud

20.03.2014.

Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus 2014;

<http://www.curriculum.ut.ee/et/labivad-teemad/teabekeskond>.

Vaadatud

20.03.2014.

Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem 2014; https://www.is.ut.ee/pls/ois_sso/!tere.tulemast.

Vaadatud 20.03.2014.

Technology for All Americans Project, International Technology Education Association 2007. Standard for Technological Literacy: Content for the Study of Technology; <http://www.iteea.org/TAA/PDFs/xstnd.pdf>. Vaadatud 19.03.2014.

Tønnessen, E. 2002. Media Education in Norway. – Media Education in 12 European Countries, 88–99.

Varis, M., Johanna Pihlajamäki, Nina Vuontisjärvi 2002. Media Education in Finland. – Media Education in 12 European Countries, 33–43.

Walsh, M. 2005. Reading Visual and Multimodal Texts: How is „Reading“ Different?; http://www.decd.sa.gov.au/northernadelaide/files/links/Reading_multimodal_texts.pdf. Vaadatud 21.04.2014.

New media in mother tongue teaching: the analysis of new media in Estonian and literature teacher training and in textbooks

Summary

The aim of this master's thesis is to give an overview of new media in teacher training and in textbooks. The author of this study is finding answers to following questions:

- 1) How are teachers being trained to teach new media?
- 2) How is new media taught in textbooks?
- 3) What new media texts are being taught in textbooks?
- 4) What skills are new media exercises developing?

The thesis consists of three chapters. The first chapter, which includes six subchapters, gives an overview of theoretical bases. The subchapters introduce terms *new media* and *new media literacy*, multimodality as a characteristic to new media, skills which are important in the 21st century, explains the need to teach and study new media, gives an overview of media studies in Europe and media in Estonian national curriculum.

Second chapter analyzes Tallinn University, Tartu University, Estonian Mother Tongue Teacher Union teacher training programs and Tartu University subdivision materials and 7th–9th grade mother tongue textbooks by Priit Ratassepp, Reet Bobõlski and Helin Puksand.

Third chapter consists of studymaterial of new media with four worksheets. The aim of these worksheets is to develop different skills and new media literacy as a whole.

From the teacher training analysis occurred that teachers get little training to teach new media. Teachers get mostly knowledge of technological skills, but that does not create

competence to teach new media in classroom. Technological approach is one part to develop new media knowledge in teachers, but it is not enough.

The analysis of textbooks showed that new media was a subject itself, but it was integrated in other subjects as well. The dominant new media text was e-mail, which was a subject in every grade's textbook. Besides e-mail there were few new media texts to be taught, therefore it can be said that exercises do not develop new media literacy as a whole. Textbook exercises develop different skills: functional reading, information search skills, new media consuming skills, technical skills, critical thinking and analyzing skills, collaboration skills and communicational skills.

To sum up, in teacher training and in 7th–9th grade new media is being taught, but it is trivial, because teacher training gives mostly technical knowledge and textbooks exercises develop only partly new media literacy.

Lisa 1. Tööleht „YouTube“

Mine aadressile www.youtube.com ning lahenda järgmised ülesanded:

1. Kirjelda avalehe ülesehitust (mis on suuremalt esil?, missugune info asub lehe vasakul pool, kõige lõpus?, kuidas on avalehe videod grupeeritud? jne).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Mis on YouTube'i n-ö parimad kategooriad? Täida tabel!

YouTube'i kategooriad	Näide videost (sõnaline seletus või pealkiri)

3. Tee otsing fraasiga *football dives* ja vali üks vähemalt 3-minutiline video ja analüüsi seda, koostades esitluse PowerPoint programmiga või Google Docs'is järgmiste punktide põhjal:

- Missugune muusika on videosse valitud? Mis võiks olla valiku põhjuseks?
- Loe esimest 10 video kommentaari ja kirjuta, mida kasutajad nähtust arvavad.
- Missugune on sinu suhtumine videos kujutatasse? Põhjenda!
- Kuidas võib internetti üles riputatu hakata mõjutama inimeste päriselu? Tee järeldusi nii video kui oma mõtete põhjal!
- Mida kasulikku/õpetlikku/harivat ülesannet sooritades omandasid? Nimeta vähemalt 5 mõtet!
- Millised probleemid ülesannet sooritades ilmnesid (tehnilised, koostööalased, õigekirja jne murekohad)?

4. Saada koostatud esitlus õpetajale ja klassikaaslastele e-kirja teel, järgides korrektset vormistust ja keelekasutust.

Lisa 2. Tööleht „Facebook“

Mine oma Facebook'i kontole ja soorita järgmised ülesanded:

1. Uuri sõbralistis oleva vabalt valitud kaheksa sõbra (nii poisid kui tüdrukud) kontot ning vasta järgmistele küsimustele:

- Missugust infot avaldatakse endast Facebook'is?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Mis on avaldatud info positiivsed küljed ja võimalikud ohud?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Missuguseid järeldusi võib vaadeldud Facebook'i kasutajate kohta piltide põhjal teha?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Mida soovivad kaheksa uuritud profiili põhjal Facebook'i kasutajatele, et hoiduda internetiohtudest? Nimeta vähemalt 5 soovitusi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 5. Uuri enda Facebook'i kontot ja hinda seal avaldatud infot kriitiliselt punktis 1 olevate küsimuste põhjal. Vajadusel muuda oma profiili, et hoiduda veebiohtudest.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Analüüsi Facebook'i piltide kommentaaride põhjal keelekasutust:

- Nimeta internetikeelele iseloomulikud jooned (vähemalt 7) ja too iga nimetatud tunnuse kohta üks näide Facebook'i kommentaarist (terve kommentaar, kus see tunnus esines).

Tunnus	Näide

- Kirjuta välja toodud näited korrektses kirjakeeles ümber.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Milles avaldub interneti- ja kirjakeele erinevus? Täida tabel erinevustest, nimetades vähemalt viis punkti!

Kirjakeel	Internetikeel

7. Saada tööleht õpetaja meiliaadressile. Ära unusta korrektset vormistust ja kirjakeelt.

Lisa 3. Tööleht „Tsitaat- ja võõrsõna“

1. Mine aadressile <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=8&id=20> ja uuri infot tsitaatsõna õigekirja kohta ning tee sellest kokkuvõte.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Uurige viie vabalt valitud Eesti restorani kodulehtedel olevaid menüüsid ja kirjutage välja seal esinenud tsitaatsõnad. Lisage tsitaatsõna järele selle tähendus, kasutades otsinguvõimalust aadressil <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=1> ning oma teadmisi tsitaatsõnade tähendustest. Lisage allikad, kust tsitaatsõnad leidsite.

Tsitaatsõnad ja tähendused:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Allikad:

.....
.....
.....
.....
.....

3. Mine aadressile <http://keeleabi.eki.ee/?leht=11> ja lahenda kõik võõrsõnade õigekirja kontrollivad testid. Eksitud sõnad kirjuta töölehele õigesti välja.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Kasutades aadressil www.keeleveeb.ee olevat Õigekeelsussõnaraamatut 2013, uuri välja, mida tähendavad järgmised sõnad:

- Duplikaat – .....
- Brošüür – .....
- Intelligentne – .....
- Šabloon – .....
- Prestiižne – .....
- Annulleerima – .....
- Millennium – .....

Familiaarne – .....

Tendents – .....

Koordineerima – .....

5. Koostage paaristööna tsitaat- ja võõrsõnade õppimiseks 15 sõnakaarti töövahendiga Quizlet.

- Mõelge paaristööna, millised tsitaat- ja võõrsõnad kaartidel on ning kirjutage need töölehele välja.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Minge aadressile <http://koolielu.ee/tools/read/77803>, leidke lehe allservas olev Quizlet'i juhend ja lugege see läbi.
- Minge aadressile <http://quizlet.com/> ja koostage sõnakaardid.
- Jagage sõnakaarte õpetaja ja klassikaaslastega Facebook'i kaudu. Kui kõigil Facebook'i pole, jagage sõnakaartide veebiaadressi e-kirja teel.

6. Koostage rühmatööna videojuhend tsitaatsõnade õigekirjast ning pange klassi peale koostatud sõnakaartide põhjal kokku video vahendusel tsitaat- ja võõrsõnade etteütlus või test ning kandke see videos ette.

Juhend video tegemiseks:

- Jagage rühmas tööülesanded ja kirjutage töölehele, kes mida teeb.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Mõelge läbi, milline on video ülesehitus ja kirjutage töölehele sellest ülevaade.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Koostage tekst, mõelge täpselt läbi, millest videojuhendis räägite, jagage kõnelemisosad ära. Andke sellest töölehel ülevaade.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Valige sõnakaartidelt välja sõnad (vähemalt 20) ning koostage klassikaaslaste teadmisi tsitaat- ja võõrsõnadest kontrolliv etteütlus või test. Testi puhul koostage tööleht ja näidake seda videos, nii et klassikaaslastel oleks aega lahendada. Etteütluse saab ette lugeda. Töölehele kirjutage valitud sõnad ning meetod, kuidas õpilaste teadmisi kontrollite.

Sõnad:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Meetod:

.....

.....

7. Valmis video laadige üles YouTube'i või oma Facebook'i kontole.

Lisa 4. Tööleht „Blogi“

1. Lahendage oma rühma ülesanne ning saatke see õpetajale e-kirja teel.

I rühma ülesanne

Koostage videoreportaaž teatevõistlustest ning viige läbi lühiintervjuu võitjatega.

Et teada saada, milline videoreportaaž on, vaadake saatelõiku aadressil <http://sport.err.ee/v/suusatamine/8be989d1-2bb2-4a5b-8713-6daeeb77933c>.

Kirjutage, mis on näite põhjal videoreportaažile omane, kuidas on video üles ehitatud, millistest osadest see koosneb.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II rühma ülesanne

Koostage vähemalt 10 küsimusest koosnev kirjalik intervjuu tervisenädala korraldajatega ja kirjutage need töölehele.

Küsimused:

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....

III rühma ülesanne

Viige läbi tervislikku eluviisi käsitlev küsitlus (viis küsimust/väidet) oma klassikaaslaste seas. Koostage küsitlus Google Docs'i keskkonnas, jagage seda klassikaaslastega Facebook'is, analüüsige tulemusi programmiga Excel ning kirjutage järeldused tulemuste põhjal.

Küsimused/väited:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV rühma ülesanne

- a) Koostage 7 küsimusest koosnev intervjuu algklassiõpilastega ja vormistage see korrektses kirjakeeles.**

Küsimused:

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

b) Koostage piltidel põhinev kokkuvõte nädala jooksul toimunud üritustest ja lisage igale pildile sobiv allkiri.

V rühma ülesanne

Koostage vähemalt 10 küsimusest koosnev intervjuu põhikooliõpilastega ja vormistage see korrektses kirjakeeles.

Küsimused:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

VI rühm

Koostage vähemalt 15 küsimusest koosnev intervjuu gümnasistidega ja vormistage see korrektses kirjakeeles.

Küsimused:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VII rühm

Kuulake üht tervisenädalal toimuvat loengut ja viige läbi kõnelejaga intervjuu. Koostage loengul räägitust konspekt ning kirjutage korrektses kirjakeeles kokkuvõtlik ülevaade nii loengust kui intervjueeritava vastustest. Loengu kuulamise ajal kirjutage vähemalt kolm küsimust, mis teil tekkis ning intervjueerige kõnelejat pärast loengut.

Konspekt:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Küsimused:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Lugege koostatud blogi ning kommenteerige kahe vabalt valitud postituse sisu järgmistest punktidest lähtuvalt:

- Milles seisneb ülesande tugevus?
- Mida oleksid teinud teisiti? Miks?
- Mida kasulikku, huvitavat, harivat saad blogi postitusest teada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jane Tõnisson, (sünnikuupäev: 04.07.1987)

- annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

“Uus meedia emakeeleõpetuses: õpetajate ettevalmistuse ja õppekomplektide analüüs“,

mille juhendaja on Kersti Lepajõe,

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 8. mai 2014